

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRSSKRIFT

1991

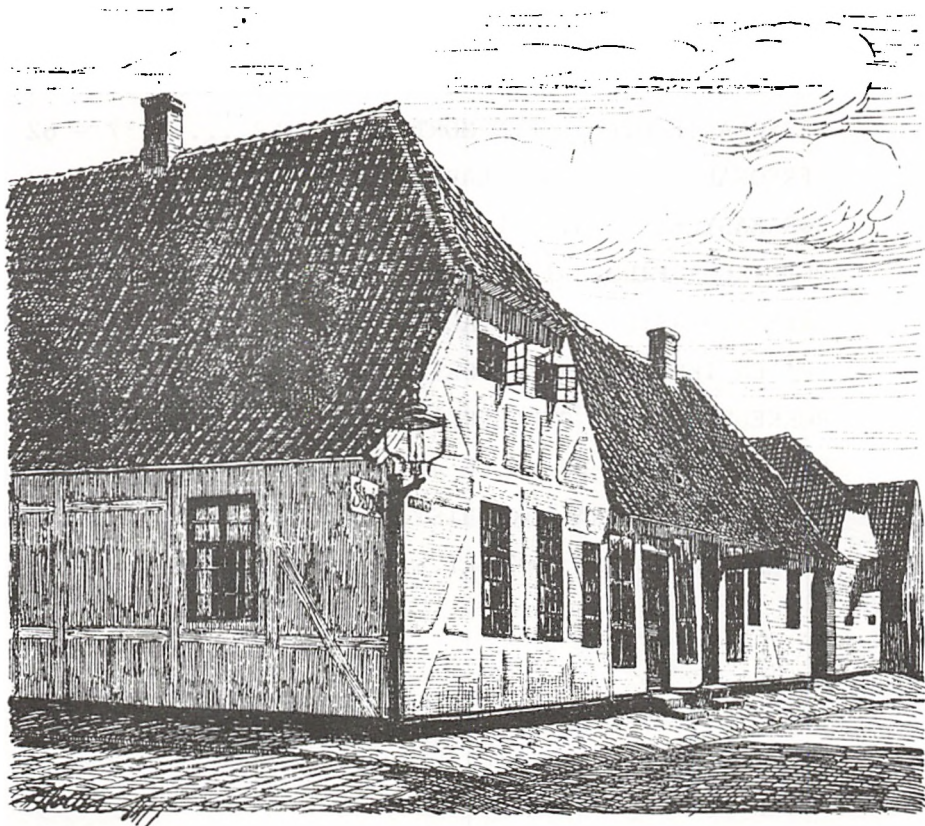

Den gamle Stampe

LOKALHISTORISK ARKIV STUBBEKØBING

ÅRSSKRIFT

1991

Købmandsgaard i Bagergade

LOKALHISTORISK ARKIV
STUBBEKØBING

INDHOLDSFORTEGNELSE

STAMPEN OG STAMPERENDEN.....	3 - 10
STUBBEKØBING ÅRET 1815.....	11 - 18
SKATTEKVITTERINGSBØGER.....	19 - 34
SNERYDNING FØR I TIDEN.....	35 - 37
DAMPSKIBSSELSKABET STUBBEKØBING.....	38 - 42
GAMLE FOTOGRAFIER.....	43 - 56
PERSONALIE OVER ELLEN MORTENS DATTER.....	57 - 62
PERSONALIE OVER HANS LARSEN.....	63 - 68
BØRNEASYLET'S HISTORIE.....	69 - 77
PUBLIKUMS FÆRDEN I SKOVEN.....	78 - 80
VÅBENNEDKASTNING VED VALNÆS 1945.....	81 - 84
FRA EN IKKE SÅ FJERN FORTID.....	85 - 90
ROKKEDREJEREN I STUBBEKØBING.....	91 - 94
DAGLIGLIVET PÅ EN LILLE JERNBANESTATION....	95 - 99
ÅRSBERETNING FRA LOKALHIST. FORENING.....	100 - 101
ÅRSBERETNING FRA ARKIVET.....	102 - 103

Udgivet af Lokalhistorisk Forening for

Stubbekøbing kommune

Redaktion: Foreningens bestyrelse

TRYK: LYSKO-PRINT, Nysted

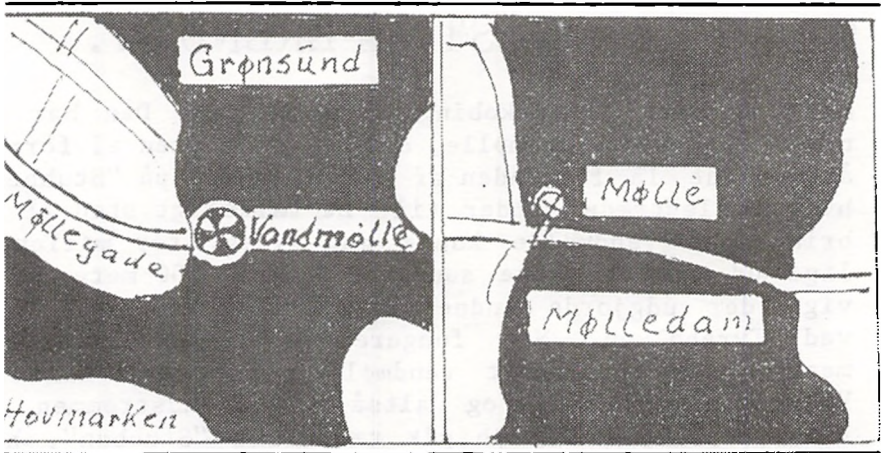
ISSN 0109-2162

STAMPEN OG STAMPERENDEN.

Møllegade er Stubbekøbings ældste gade. Den har sit navn efter den vandmølle, der indtil midten af forrige århundrede lå for enden af gaden, yderst på "Stubben", hvor Møllestræde støder til. Et mærkeligt sted at anbringe en vandmølle kunne man synes, for møllen lå lige ud til det åbne sund ved den ca. 200 meter brede vig, der udgjorde indsejlingen til byens gamle havn ved Tyreholmen. Men fungeret har den. Historikere mener, der har været vandmølle på stedet helt fra Valdemarernes tid, og altså har vandstrømmen fra Fribrødreåen, hvis løb gik tæt forbi "Stubben", haft kraft nok til at holde møllen igang.

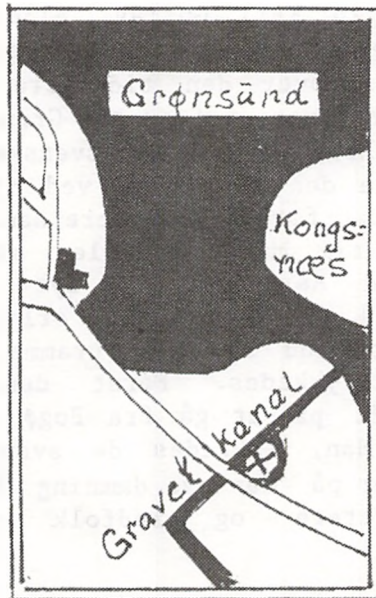
Da svenskerne under krigen 1657 - 1660 havde besat Falster, havde Stubbekøbing den 30. april 1658 besøg af svenske-kongen Karl Gustav. Allerede da må det antages, at svenskerne har færdigbygget dæmningen fra "Stubben" tværs over den tidligere havneindsejling for at kunne føre tropper frem til Grønsund i et forsøg på at erobre Møn. Dagen før svenske-kongens besøg, havde svenskerne den 29. april ved hjælp af 11 store pramme forsøgt at føre 800 ryttere samt en del fodfolk over Grønsund til Møn, men blev slået tilbage af besætningen ved Hårbølle. Et nyt storangreb blev iværksat den 19. maj med fire orlogsskibe, en del galioter og mere end 20 store pramme, men også dette stormangreb mislykkedes. Først den 29. maj, da svenskerne fandt på at gå fra Bogø over Letten til Damme hoved på Møn, lykkedes de svenske planer. Men indtil da må der på den nye dæmning have været stærk trafik af ryttere og fodfolk med al slags krigsmatriel.

For vandmøllen betød dæmningen, at der nu kunne opsamles vand i en mægtig "mølledam", hvor der før havde været havn og vig, således at møllen nu kom ind i en langt mere regelmæssig drift. Imidlertid sker der det,

Vandmøllen på "Stubben"
- tiden før 1659

Møllen efter 1659
med mølledammen

Efter 1845 - Den nye stampemølle ved den
gravede kanal

at Fribrødreåen efterhånden aflejrer så megen slam, at vandstanden sænkes, og mølledammen svinder stærkt ind. Samtidig forfalder møllebygningen, og mølleren, en forhenværende drabantgarder, Søren Bruun, der i 1690 af kongen havde fået møllen fri for skat og landgilde, så længe han levede, havde ikke råd til at istandsætte den, bl. a. fordi den nu efterhånden kun kunne bruges tre måneder om året for ikke at oversvømme engene omkring mølledammen og åen.

I 1710 falder møllebygningen sammen under en storm. Søren Bruun kommer derfra, og efter nogle år sælges de sørgelige rester til to mænd, Anders From og Mads Mikkelsen, der bygger en ny mølle og kommer så godt igang, at de endda kan betale skat til kongen.

De næste 100 år er vandmøllen i privat eje, indtil den i 1845 overtages af Det Classenske Fideikommis. Egentlig overtog Fideikommisset møllen for at få en bedre afvanding af Fribrødreåens områder, men der kommer også for alvor gang i mølleriet. Af regnskaberne fremgår det, bl.a., at der i 1816 blev stampet (valket) 20.000 alen (ca. 12.500 meter) uldne tøjler, og i 1823 var tallet på færdigbehandlet tøj steget til det tredobbelte. Afvandingen begyndte imidlertid snart at få virkning, vandmængden blev mindre og mindre, og da den nu 100-årige bygning også var stærkt præget af sin alder, besluttede Fideikommisset i 1845 at bygge en ny vandmølle ved den østlige ende af dæmningen, der nu forlængst var blevet til Ourevej. Vinkelret på det oprindelige åløb blev der ret syd-nord gravet en kanal med udløb i Grønsund inde bag Kongsnæs. Midt på kanalen placeredes den nye møllebygning - Stampen som eksisterer den dag i dag. Maskinerne fra den gamle bygning blev flyttet til den nye vandmølle, og nu var der vandkraft igen. Det nye, kortere åløb gav en kraftigere vandstrøm, og helt til 1888 fungerede møllens stampeværk. Så kom den på private hænder og blev lavet om til en kornmølle. Endnu under første verdenskrig var møllen i brug, men så blev mølleværket fjernet og bygningen derefter udelukkende brugt som privat bolig.

Samtidig med, at den nye stampemølle blev taget i brug, blev den gamle møllebygning revet ned og et nyt hus opført på grunden. Omtrent fra starten blev det erhvervet af Stubbekøbings da lige nyudnævnte byfoged, Oxenbøll, der kom hertil 1856 og her fik en bolig med en ganske enestående beliggenhed, vand lige udenfor vinduerne og uhindret udsigt over Grønsund til Bogø og Møn. Senere fungerer bygningen som almindelig udlejningsejendom, indtil den i 1930 faldt for en vej-udvidelse.

Noget af den flotte udsigt forsvandt, og området skiftede helt karakter, da der i 1910 af hensyn til den nye jernbanelinie til Nykøbing F. blev bygget endnu en dæmning over vigen. Herved opstod Noret, der fra begyndelsen gik omtrent helt ind til Jernbanevej, kun med en saftiggrøn eng imellem.

Det var før forureningens tid, og langs den nye dæmning, hvorpå togene begyndte at køre i 1911, var der inde i Noret fin sandbund. Her såvel som ved slusen, hvor åen blev ført under den ny dæmning, kunne der bades. Det varede dog ikke mange år, før bunden i Noret begyndte at mudre til, ligesom Noret på grund af kraftig sivvækst blev delt i to - Det store og Det lille Nor. Men ved slusen, hvor strømmen var stærk, var der fortsat i mange år fin sandbund, og stedet var om sommeren et stærkt benyttet badested for masser af byens børn. Om vinteren var Noret en enestående fin skøjtebane, når frosten bandt, og helt op i 1930'erne kunne der om søndagen være næsten sort af skøjteglade mennesker på isen. Når østen- eller nordenvinden peb, var der drenge, der i isbåde skød over Norets store isflade med en fart, der nærmede sig de 100 km. En anden sport var også stærkt yndet. Det var at "sejse" isen. En række drenge, der kunne være op til 10 - 20 ved siden af hinanden, holdt hinanden under armen og løb så i takt over isen, så det knagede og bragede. Ferskvandsisen var sej, og det kunne hænde, at isfladen foran drengene gik som en bølge på op til en halv meters højde.

1930. „Gamle Stammen“ set fra Møllegade, nedre ven. Maj 1930.

1930. „Gamle Stammen“, set fra Sydöst.

tilstrækkelig dristighed, og blev man ved længe nok, endte det naturligvis med, at isen brast, og så gjaldt det om at være hurtig for ikke pludselig at stå i vand til op over knæene.

Vandet var som nævnt rent, og Noret og åen - Stamperenden - som den hed den gang, var rig på fisk. Efterhånden kom der mange ål i Noret. Gedder og karper var der også, og specielt om foråret var der i Stamperenden stærk opgang af skaller og aborrer. De kom til tider i stimer på hundredvis, og drenge som voksne flokkedes med medestang og orm langs åens bredder og havde store fangster. I tidligere tider skal der også have været opgang af ørreder i åen.

I Stampen, hvor dengang - i tyverne - Rasmus Dragon boede med sin kone og datter, kunne man stadig en gang imellem se det store vandhjul dreje sindigt rundt. Stod det stille, var det fristende at få lov til at komme ind og lege med datteren. Rasmus og hans kone var på arbejde, vist nok på Carlsfeldt, og kom man inden for havelågen, så var det med at komme ned i kælderen, få løsnet bremsen og så ud at gå på vandhjulet som i en trædemølle. Det var mægtig morsomt, men halvfarligt har det jo nok været for en 10 - 12 års dreng, selv om det altid skete om sommeren, hvor vandstanden var lav og strømmen svag. Anderledes var det om vinteren og om foråret, når Tyreholmen og engene langs åen forbi Carlsfeldt og helt ind i Fribrøddalen var oversvømmede og lignede en kæmpemæssig sø. Så kunne der ved sluseportene foran Stampen være en forskel i vandstanden på op til en halv meter, selv om alle stigning var oppe, og så brølede vandmasserne som i et vandfald forbi den gamle mølles kampestenssokkel.

Den dag kom, da møllen havde malet sit sidste korn, og inde i Noret ved Jernbanevej havde kommunen i mellemtiden etableret losseplads. Op gennem 30'erne blev vandet mere og mere forurennet, lossepladsen bredte sig med øget hast, og da der samtidig ved slusen under

jernbanedæmningen blev bygget automatiske sluseporte for at hindre vandet fra Grønsund i at trænge ind og forårsage oversvømmelser i engene ovenfor stampemøllen, ja så var en idyl ødelagt.

Stubbekøbings store lokalhistoriker, forlængst afdøde lærer Strandgård, havde en gang for mange år siden i en af sine historiske artikler om byen en vision om Norets fremtid. Han forudså, at det ville gå med Noret som det gik med den gamle Tyreholms-havn, at det ville gro til, og på arealet så han fabrik ved fabrik skyde op med rygende skorstene og snurrende hjul. Noret groede til, og det kommunale fyld forstærkede processen. Men fabrikker med rygende skorstene blev det ikke til. Heldigvis. Hvor Absolons snekker samledes til forsvar mod venderne, hvor sildebådene fra Falster samledes om efteråret for at gå på fiskeeventyr ved Falsterbo i Sverige, der samles i dag byens ungdom i fredelig kappestrid på de store sportspladser, der er blevet kronen på en udvikling over 600 - 700 år.

1930. „Gamle Stampen“, set fra Nørdøst.

STUBBEKØBING ÅRET 1815

Det er sjældent, at man af en lokalitet har en malende beskrivelse og et førstehåndsindtryk, der ligger så langt tilbage som begyndelsen af forrige århundrede, men i året 1815 kunne to rejsende og skrivende herrer fra København berette:

" Stubbekøbing har, fra Søsiden, et meget takkeligt Udseende. Kysten er temmelig høj og gaaer brat ned. Ovenpå ligge Husene omringet af de tildeels ret smukke Haver, hvoraf nogle strække sig ned til Stranden, og hvis høie Træers grønne løv afvekle behageligen med de røde Tage og opliver Maleriet. Kirken med sit høie Taarn rager frem over det Hele." Beskrivelsen er foretaget af herrerne Rawert og Garlieb i en lille bog med titlen "Bornholm beskreven paa en Reise i Aaret 1815." Baggrunden for, at Stubbekøbing er beskrevet i denne bog, er den at de to herrer,

der i forordet kalder sig "Yndere af det naturhistoriske Studium, af Mineralogie, Landvæsen og Oeconomie," i København var steget om bord i et sejlskib med kurs mod Bornholm, men som formedelst slet vejr og lang tids krydssejlad med en forrygende orkan i ryggen satte kursen vestpå for at søge nødhavn i Stubbekøbing.

De opholdt sig i byen og omegnen i fire dage, medens de ventede på god vind, og det'er forbavsende så mange iagttagelser, de har gjort på den korte tid.

Om havnen hedder det, at den kun bestod af en slags skibsbro, bygget af en dobbelt række store uregelmæssige sten, der i virkeligheden ikke var til nogen nytte for handelsskibene, idet disse måtte ankre op ude på sundet og laste og losse ved hjælp af pramme.

I øvrigt gør de opmærksom på, at et forsøg på at etablere en god havn var strandet på handelsstandens uvilje mod at klare de årlige renter og afdrag.

Selve byen havde, fortæller de, 110 huse, mest af bindingsværk og dels med tegltag, dels med stråtag. Der boede knap 500 mennesker, der især ernærede sig ved agerdyrkning, dog var der nogle få handlende, en del håndværkere og nogle brændevinsbrændere. Forfatterne har ikke meget til overs for handelsstanden, der dels mangler initiativ til at få skabt en havn, dels lader driftige, sejlene Ærøboere opkøbe bøndernes korn og levere varer til dem for næsen af de sløve Stubbekøbing-købmænd.

Af håndværkere nævnes snedker, sadelmager og - især-handskemager. Sidstnævnte er der adskillige af, og foruden at sy handsker tilbereder de skind, og forfatterne gør opmærksom på den ejendommelighed, at den falsterske bonde går klædt i skind næsten hele året igennem, hvad der naturligvis er til fordel netop for dette håndværk.

Forfatterne fortæller om den tilbagegang, byen har haft fra svenskekrigens tid i midten af 1600-tallet, men siger også, at byen nu endelig er i en vis fremgang, de har i hvert fald bemærket en del nybyggeri.

Kirken får en grundig omtale, den ser godt ud ude fra, men det indre tiltaler dem ikke. Koret ligger ikke midt for kirkeskibet, orglet er sølle, og tårnet, skønt etableret i 1790, er så dårligt bygget, at det hele truer med at styrte sammen.

Imidlertid har de herrer dog vovet sig op i det skrøbelige tårn, for de giver en begejstret beskrivelse af udsigten herfra. Markerne, de pyntlige bøndergårde frugthaver, skove og beplantede markskel, Og de fortsetter: Paa den østlige Side overskuer man Sundet, Baagøe, med de omliggende smaae Øer. Sjælland med Vordingborg Møen udfolder sig for Øiet i sin fulde Pragt. Paa den ene Side betegner Præstøe Kirkespiir, paa den anden den høie skovklædte Klint, Øens Grændser. Udenfor Grønsund aabner Østersøen sig i sin Umaadelighed, og Bølger, der brydes mod nogle Grunde, stikke ved deres hvide Skum af imod det mørkeblå Hav."

Udsigten har været storslået, men det må også bemærkes, at det daværende kirketårn, der i høj grad tjente som sømærke, var 6 $\frac{1}{2}$ meter højere end det nuværende.

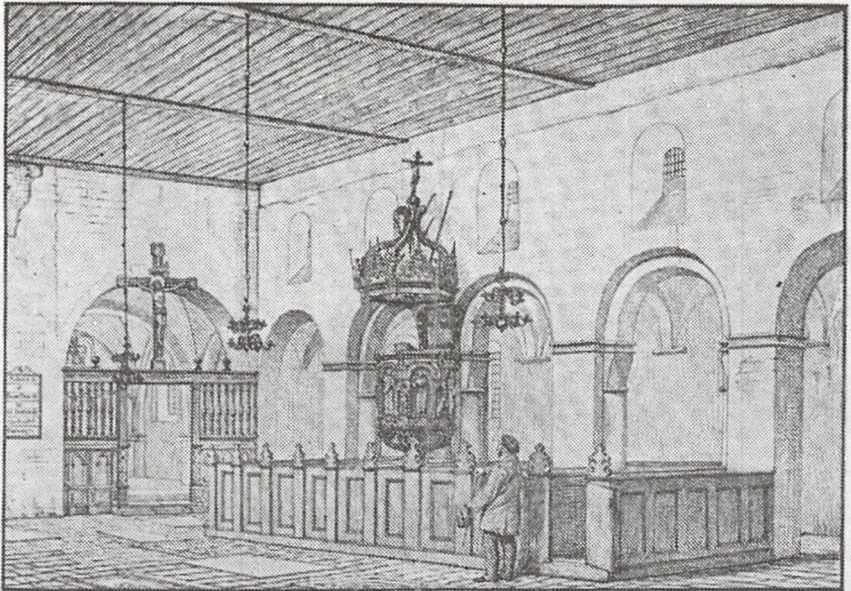

Fig. 4. Stubbekøbing. Indre før restaureringen. Efter tegning af J. Komerup 1859.

Måske har udsigten fra kirketårnet givet de to forfattere lyst til at se lidt nærmere på Stubbekøbings omegn.

De har i hvert fald besøgt godset Carlsfeldt og giver en ret udførlig skildring af den dengang 700 tønder land store ejendom, der blev drevet som en forpagtning under Corselitze. Interessant er en beskrivelse af, hvordan man udnyttede markerne. Agerjorden var opdelt i 10 områder, der dyrkedes således: 1) brak,

2) hvede, 3) byg, 4) ærter, 5) byg, 6) havre med kløver, 7) kløver til slet, 8) 9) 10) græs. Tilsyneladen gødedes der kun hvert tiende år, nemlig når jorden lå brak. I øvrigt var landmændene overalt beskæftiget med at luge hvede- og rugmarker for klinte.

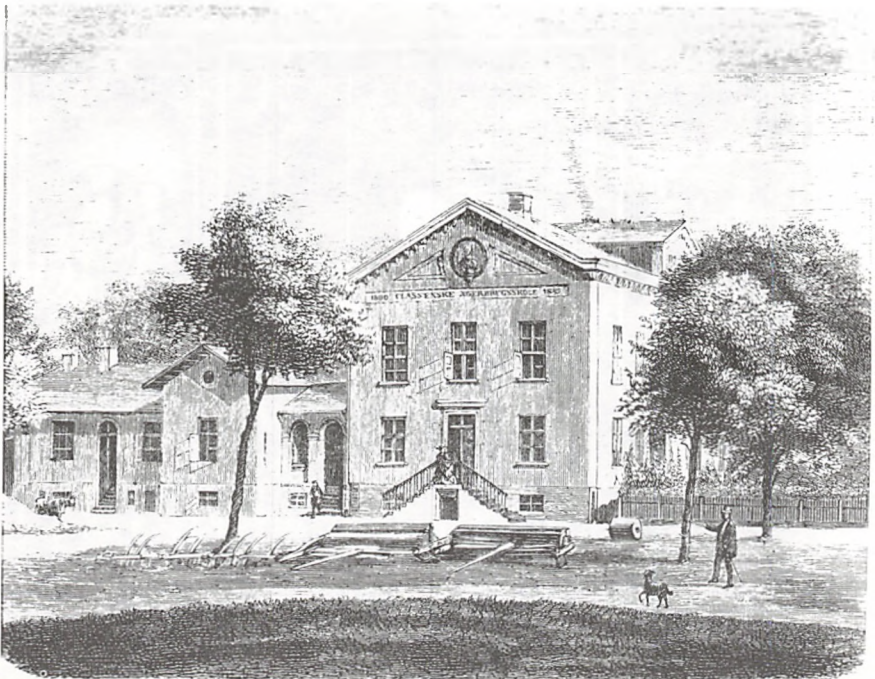
Om Carlfeldts bygninger fortælles: "Gaardens Bygninger ligge midt i Markerne. De Bestaa af en maadelig bolig for Forpagteren, af to Lader, en Heste- og en Qvægstald. Tæt bag ved Vaaningshuset ligger en temmelig stor og med en af Ask, Poppel, Yppern m.m. bestaaende Lystskov forsynet Have, der giver Carlsfeldt et meget yndigt Udseende, fra hvilken Kant man end kommer.

Desforuden er der en Kjøkkenhave med Humle - og Bigaard: Efter en temmelig udførlig omtale af Ore og området ned mod stranden følger en interessant beskrivelse af Næsgård eller "Næssegaard", som de kalder den.

Forfatterne forklarer, at den afdøde generalmajor Classen (død 1792) havde ønsket, at der på Næsgård oprettedes et "Agerdyrknings-Seminarium", og at Fideicommiss'et i årene op mod 1800 havde forsøgt at realisere tanken. Til trods for de gode intentioner, og skønt det hele landet over bekendtgjordes, at en sådan skole eksisterede, meldte der sig kun én elev.

Da opgaven altså i første omgang ikke lykkedes for direktionen, valgte man i stedet at lade afholde en serie forelæsninger i København om landbrug og landboøkonomi - til gavn og glæde for mange. Endvidere besluttede direktionen at skabe nogle forsøgsgårde.

Næsgård, den classenke Agerbrugsskole paa Falster.

På Næsgård indrettede man - som de skriver - et "Schæfferi", men skønt fårene var af ædel race, så var "Fårene, der gik på Skovlodden, kuns maadelige, og meget faa Lam syntes at være det, de skulde."

På Bjerregård havde Fideicommiss'et anlagt en forsøgsgård for kvægalv. Hertil nåede vore to videnskabsmænd dog ikke, men de nåede til både Åstrup og Horbelev. De giver en vidtløftig beskrivelse af Åstrup, navnlig af kirkegården og de omliggende enge. I Horbelev havde de kontakt med skoleholderen, der grundigt foreviste dem kirken og fortalte om altertavlen fra ca. 1600, der - efter skoleholderens mening - var skænket af den daværende præst.

En Maria-tavle på nordvæggen havde tidligere været altertavle, og det var - fortælles det - oprindeligt tanken, at den skulle fjernes fra kirken, men da bønnerne skulle bære den ud, gjorde den sig tung, så de

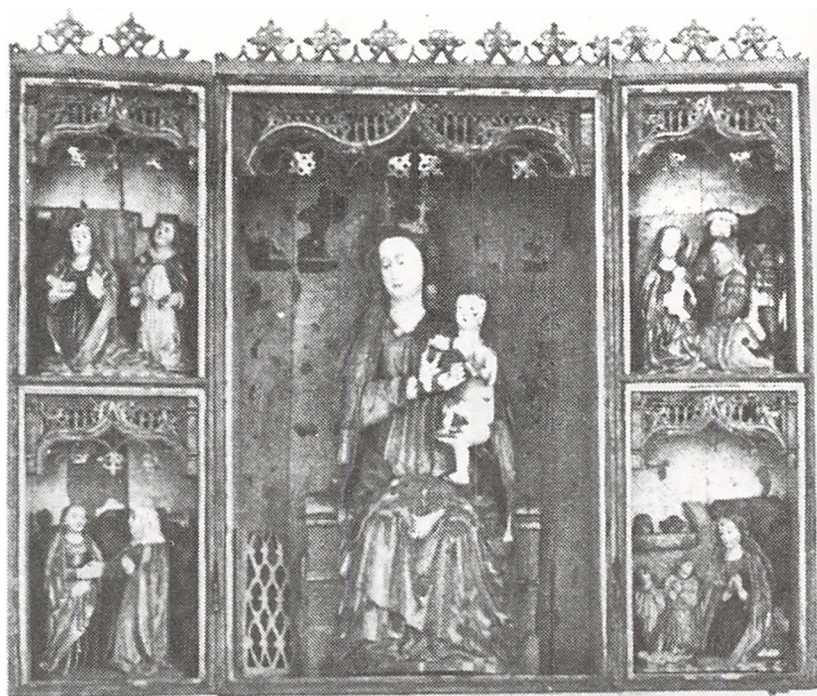

Fig. 7. Horbelev. Altertavle ca. 1600.

B. Skov 1902

måtte opgive forehavendet. Det kunne lyde som et under – dog ser de to københavnere mere nøgternt på sagen: "Bønderne betragte med et Slags hellig Ærefrygt dette Oldtids-Minde, og nødigen vilde de skille Kirken fra denne formeentlige Prydelse. Dette er Tildragelsens Nøgle".

På vandringen gør de en afstikker til ruinen af Bønned slot, og på hjemturen gør de især iagttagelser over landskabet og avlens kvalitet. Ved Maglebrænde og mod Stubbekøbing tager de et vue ud over landskabet og hæfter sig især ved de lavere liggende områder og søer, der omkranser Stubbekøbing.

Om Tvede sø fortæller de ganske pudsigt, at man dér en snes år tidligere havde fanget en landskildpadde. En fisker fandt den i sin ruse, og da han ikke kendte et væsen af denne slags, styrtede han rædselsslagen af sted, slæbende rusen med uhyret i efter sig. Forklaringen på skildpaddehistorien synes at være den, at en velhavende Stubbekøbing-borger i sin tid havde haft tre landskildpadder gående i sin have. De forsvandt på mystisk vis – og en af dem er måske den, der blev fundet i Tvede sø. Desværre mangler der nærmere forklaring på, hvordan man kan træffe netop en landskildpadde i en sø.

Som man ser, opnåede de to københavnske herrer på fire dage, inden vejret artede sig, så de kunne fortsætte til Bornholm, at gøre talrige iagttagelser og notater. De synes ikke, at alt i by og omegn var, som det skulle være, men hovedindtrykket var dog særdeles positivt.

Lad os slutte denne korte gennemgang med at lade dem selv tale: "Kaste vi et Blik over denne nu gjen-nemvandrede Deel af Falster, saa kan man ikke mis-kjende, at landet er en af de frugtbareste, folke-rigste og skjønneste Dele af Danmark. Den megen Hvede og Ærter man overalt seer, vidner, næst de slette Veie, om en feed og god jordbund, de overalt og tæt ved hver-andre liggende Gaarde og Byer lader Vandreren ikke tvivle paa, at Falster tæller 2000 Mennesker paa Qva-

dratmilen, og hvo som har nogen Sands for Natur-Skjønheder vil ikke nægte, at Falster ikke heller er iblandt de utækkeligste. De rundt adspredte Skove og Lunde, de hyppige og beplantede Gjerder, den megen Sæd, Øjet overalt paa denne Aarstid træffer, det afvexlende, snart høie, snart lave Land, det nære Hav og Baagø, samt Møens og Vordingborgs høie Kyster tilbyde et ligeså afvexlende som behageligt Syn, Til at oplive dette Maleri bidrager ikke mindre de med Frugttræer rigeligen besatte Haver, som findes næsten ved hver Gaard.

Den falsterske Bonde staar sig meget godt, mange ere endog velhavende, og der ere de, som i hver Termin kan sætte et Tusinde Rigsbankdaler ud paa Rente. Med alt dette lever han tarveligen, det vil sige, han vil vel nyde god og kraftig Føde, men alt af egne Produkter. Forbruget af Kolonialvarer er saare ringe, især paa den østlige Deel af Landet. I Henseende til Levemaaden er der stor Forskel paa den falsterske og den møenske Bonde. Hiin lever tarveligen og indskrænket, er derfor velhavende, denne derimod gjør store Gjestebudde, lever yppigt, drikker Kaffe to Gange om Dagen, er derfor gjeldbunden og drager nu over til Falster, for at laane Penge. Qvindfolket er her flittigt og vindskibeligt, og udmærker sig meget ved sin Huusflid, der overalt sætte Lærreds- og Vadmels-Væve i Gang.

Det vilde bidrage til Huusflidens Forbedring, om Falster havde en bedre Faarerace, saaledes som det har bidraget dertil, at Høravlen er i Tiltagende. Hvergarn forfærdiges der intet af. Mandfolkene synes dog ikke at være saa vindskiblige, endog deres Træsko faae de, for det Meste fra Jylland."

Hermed forlader de to videnskabsmænd os. Vinden er gunstig. De stiger om bord på båden fjerde dags aften, og efter 24 timers behagelig rejse får de Bornholm i sigte.

Kai Vestergård

Kilde: Rawert og Garlieb: Bornholm beskrevet på en rejse i året 1815.

Skattekvitteringsbøger for gård nr. 9 i Horreby

De to små bøger blev fundet under skuffen i et gammelt vægskab på gården.

Indtil 1952 ejedes gården af slægten Aage. Den sidste Aage, der ejede gården, var Niels Andersen Aage. Hans to brødre, Anton og Hans Peder Aage, boede også på gården, indtil de døde i henholdsvis 1948 og 1952.

Niels Aage blev boende på gården, efter at den i 1952 var overtaget af Edith og Gunner Nielsen. Han fik sin aftægt her. Han døde i 1966. Kun det sidste halve år tilbragte han på Horreby plejehjem.

Det gamle interiør fra stuen på gården blev i 1966 overført til museet Falsters Minder i Nykøbing, hvor det i Horrebystuen kan ses den dag i dag.

Ved at studere kvitteringsbøgerne ses, at ikke alene gårdens historie afspejles heri, men også hele landsdelens, sågar hele landets.

Alle de skatter og afgifter, der er ydet fra denne gård fra 1755 til 1852, er opført i bøgerne. Og kvitteringen er naturligvis, som det kendes fra Falsters historie, før 1766 givet på Nykøbing Slot. Efter den tid ses stedet at være Corselitze.

Også Statsbankerotten i 1813 og krigen med englænderne afspejles tydeligt gennem de stærkt stigende beløb, der er anført.

Den første person, der er nævnt som fæster på gården, er Peder Nielsen Aage, dernæst Rasmus Hansen Aage og Hans Pedersen Aage.

Herefter, fra 1836, er det Hans Pedersen Aages enke, der er anført. De to sidste år, 1851 og 1852, er navnet Hans H. Aage, altså Hans Hansen Aage. Det kan oplyses, at denne får en søn, der får navnet Anders Hansen Aage, og det er hans tre sønner, der som ovenfor fortalt, blev de sidste af slægten Aage på denne gård.

Pagina 1

No 9

Rasmus Hansen Aage

Gaardmand

i

Horrebye

haver i brug = Hartkorn

Ager og Eng = 6 T 4 Skp - alb.

Skovskyld ----- 1/4 alb.

Hvoraf svares aarlig

Matricul Skat

udi Januari Qrte : = 3 rd 4 m 2 1/2 sk.

April Qvarte : = 2 - 1 - 2 1/2 -

Juli Qvartal : = 2 - 4 - 7 -

Octob Qvrtl : = 3 - 4 - 2 1/2 -

udi Landgilde Rug = 1 Tdr. ----

Byg = 5 Tdr. 4 skp.

Havre= 1 Tdr. ----

Saavel som Tiende og andre Extra-ordinaire

Kongel. Paabudte. --

Nykøbings Amtsgaard 8. Novb = 1755.

sign. Ll Oertz.

Quidam Cranch - 1755. in Linnæi
 Prothelonia, Ring. 4to og. Linnæi
 2to, sholon golgiouy.

- 1755. Octob. Qrtz. - 3rd 4th 2nd
 - 1756. Jan. Qrtz. - 3 - 4 - 2nd
 April Qrtz. - 2 - 1 - 2nd
 Julii Qrtz. - 2 - 4 - 7 -
 pro Octob. - 1 - 5 - 5^{1/2}

Lⁿ - 13rd 16 4th

Nückobings Ort den 9. Julii

- 1756. J. B. Monradt

Landg. yngre 1756. betalt,
 med som ligger d. 7 Jani

1757 - J. B. Monradt

Linnæi Linnæi pro - 1756.
 in Linnæi Ring - 5th 4th

Udi Aret 1755 leveret

Kiøbekorn, Rug = 4 Tdr. og Erter

= 2 Tdr. , derfor gotgiort:

= 1755: Octob = Qrtl3 rd. 4 m. 2 1/2 sk.

= 1756. Janr = Qrtl3 - 4 - 2 1/2 -

April Qrtl2 - 1 - 2 1/2 -

Julii Qrtl2 - 4 - 7 -

paa Octob.....5 - 5 1/2 -

Er = 13 rd. 1 m 4 sk.

Nykøbing Slot den - 9. Julii, 1756.

sign.: J:B:Monradt

Landgl : penge 1756 : betalt

med fem Rigsd. - d. 7. Jan. 1757

sign.: J:B:Monradt

Landgildekornet pro = 1756 er leveret med Byg =

5 Tdr. 4 skp.

*I Aret 1766 kom Horreby som
bekendt under Corselitze.*

*Det medførte mange forandrin-
ger for bønderne. Tidligere hav-
de man så godt som ikke kendt
til hoveri.*

*Det blev anderledes nu. Det
ses på denne side 29 i den æld-
ste af kvitteringsbøgerne.*

Det mængde paa Skulpter, der
 paa et Vindue bag Værelset er
 en Skulptur af det danske Rige
 i samme form som 10 Riden
 28 April og 5 Gangs dage
 10 Riden 20 Jan. 12 Riden

Silger

De den 30 April 1872

5 April og 5 Gangs dage

10 Riden og 10 Riden
 10 Riden og 10 Riden
 10 Riden og 10 Riden
 10 Riden og 10 Riden
 10 Riden og 10 Riden
 10 Riden og 10 Riden

10 Riden

Silger

De den 31 April 1872

5 April og 5 Gangs dage

10 Riden

Silger

af mangel på stemplet pa-
pir i denne bog, bliver nu
afkrævet (?) det til dato aftien-
te Hvori som er 10 Pløje
28 Spend og 53 Gangdage.
Cortzel. d. 20 de Jan. 72 be-t (?)

sign.:B. Jilger (?)

til den 30 April forrettet
5 Spend og 38 Gangdage
Skatte Korn og Penge er lev.
pro 1772 efter forordningen
med 6 skp. 1 1/4 fd. Rug er 3 rdl.
betalt paa Juli Qtl. 1772.
Penge 2 rdl. 2 m. 3 sk.
sign.: Leitz

B. Jilger.

Til den 31 Juli forrettet
5 Pløje 12 Spend og 31 Gangdage

B. Jilger.

*Krigen med englænderne
1801 - 1814 afspejles tydeligt
på denne side 51, hvor der
er kvitteret for afgifterne
for året 1804.*

1804		51
Mættesløst Skat -	114	2 11/2
Lauktion og Salgs M -	3	7
Lærerskats peng	11	4 3/2
Sældskat og Guldskat -	1	2
Spiritskats -	-	12 1/2
Byens Lærerskats -	-	6 1/2
Skattepeng -	1	4 11/2
Mærkeskats -	-	1 15
Indtægts peng -	-	13 1/2
Skat -	-	2 5
Lærerskats -	1	2
284		57 1/2
Børns skat og Lærerskats		
Lærerskats -		
Tilsoning		

1804				51
Matriculskat	11 rd.	2 m.	11	sk.
Consumption og Folkeskat		3 -	7	-
Kornskatspenge	11 -	4 -	3 1/2	-
Soldater Donceur	1 -	-	2	-
Chirurgiskat	- -	-	12 1/2	-
Mund. Kammerleje	- -	-	6 1/2	-
Fourageskat	1 -	4 -	11 1/2	-
Marchpenge	- -	1 -	15	-
Delinqwt. penge	- -	-	13 1/2	-
Vejskat	- -	2 -	5	-
Landgildepeng	1 -	-	-	-
	28 rd	3 m	7 1/2	sk.

Som er betalt og Landgildekornet leveret.

sign. T. Smith.

Statsbankerotten i 1813 medførte meget forhøjede afgifter.

Det ses tydeligt på disse sider fra 1814.

HORREBY NO. 9 HANS AAGE FOR AARET 1814

betales	Rbd.	m.	
sk.			
1 Skatter efter Plc. 24 Maj 1814	11	5	6
2 Do efter Plc. 11 Aug. 1814	8	3	5
3 Arealskat med Forhøjelse	146	3	8
4 gl. Hartkorns Skatter	67	-	-
5 Ildstedskat	8	2	4
6 Chirurgiskat	-	1	7
7 Vejskat	1	-	15
(?) 8 Landgildepeng 1 Maj		1	5
4			
Summa	245	4	12

1814 har betalt Rbd. m.
sk.

Juni 8 modstående 11 5
Aug 29 modstående

med Korn og Fourage
d. 29 Octobr. 1813.

Hvede 2.7.3 (?) a 27-48 sk.
Rug 4.3.2 3/4 a 22-48 -
Havre 8.7. 1/2 a 6-64 - 235 - 4 m. 15 sk.
Hør 333 pund a 15-16 -
Halm 333 pund a 3/4 -

godtgjort 1 - 4 - 1

Skatternes beløb 237 - 2 m.
225 1 6 1/2 225 - 1 - 6 1/2

Manden tilgode 12 rd. 9 sk.

Afskrives paa 1815 sign. Bjøll
245. 4 1 1/2

Andersen

Landgilde Tiende Tiende - Korn

Andersen

Correção de 9 de Junho

Malbataca		26/1/19
1	Salto de água de 24 de Junho 1874	11. 46.
2	do de 11 de Junho 1874	8. 35.
3	do de 11 de Junho 1874	11. 28.
4	do de 11 de Junho 1874	67. 01.
5	do de 11 de Junho 1874	8. 24.
6	do de 11 de Junho 1874	17.
7	do de 11 de Junho 1874	1. 19.
8	do de 11 de Junho 1874	1. 54.

Summa 215. 4. 16.

Regne for Aars 1814

1814 Jan ballad Med 1/2

Jan 8 med 1/2 11. 56

Jan 29 med 1/2 8. 35

med 1/2 29 Oct 1813

Jan 22 7. 36

Jan 4 3. 24

Jan 7 7. 12

Jan 33 4. 41

Jan 33 4. 41

194 4. 10 1. 3-1

237 24

Med 1/2 225 - 1. 6 225. 1 6

Med 1/2 12 = 94

Med 1/2 1814

Med 1/2 245. 4 1/2

Land...
Land...
Land...

På siderne fra 1842 ses, at Hans Aages enke nu står for gården. Læg mærke til, at møntsystemet nu er lavet om. Nu går der 100 skilling til 1 rigsbankdaler.

Bemærk også den sidste post, der skal betales: Mestermanspenge 2 sk.

Øjensynlig fik mestermanden, altså bøddelen 2 skilling fra hver gård.

HORREBY NO. 9 HANS AAGES ENKE FOR AARET 1842

Skal betales	Rdb.	sk.
1 April Termin		
Landskat	24	73 1/2
Extrapåbud		48
Amtsudgivter	3	60
Fourageskat		89 1/2
Brandhjælp	1	54
2 October Termin		
Landskat	24	73 1/2
Extrapåbud		48
Amtsudgivter	3	60
Fourageskat		89 1/2
Brandhjælp	1	54
Mestermanspenge		2

	62	76
Landgildepeng	1	--

	63	76

1842 Har betalt Rbd. sk.

Med landskatgodtgørelse For
30 Juni 1841 2 Juli 1842

Første Halvaar	3	9
sidste do	3	9

Hørreby. N ^o 9. Hant		det	13
1	April Termin		
	Landskud	24	73 $\frac{1}{2}$
	Lyngsølv	1	48
	Ombygindat	3	60
	Forsølv		89 $\frac{1}{2}$
	Landskud	1	54
2	October Termin		
	Landskud	24	73 $\frac{1}{2}$
	Landskud		18
	Landskud	3	60
	Landskud		89 $\frac{1}{2}$
	Landskud	1	54
	Landskud		2
		62	76
		62	76

Ager Enke for Aars 1842.		l. C.	S.
1842	Hvar betalt		
	Med dansk Holstøtjersk, for		
	30 Juni 1841 2 Juli 1842		
	forth' jalmær	3	9
	forth' li...	3	9
	Am. No. Contant		28.26
	Octob. 1842 Contant		29.30
			63.76

2.6

29.30

April 26 Contant	28	28
sign. C. Andersen		
October 13 Contant	29	30
C. Andersen	-----	
	63	76
Knud Holm Petersen		

SNERYDNING FØR I TIDEN

For 50 år siden var det en stor sag at få ryddet de store landeveje såvel som sognevejene, når vinteren bød på snefog. Jeg husker tydeligt de tre slemme vintre 1940 - 41 - 42 med høje kuldegrader og med sne.

Allerede i reglementer fra 1799 og 1850 indskærpedes det, at der var snekastningspligt på alle offentlige veje. Arbejdet skulle udføres af ejendomsbesiddere, såvel husmænd som gårdmænd, der boede i en afstand af ikke over en halv mil fra de pågældende veje.

Myndighederne ordnede det således, at hver af beboerne fik sit tilmålte vejstykke til snerydning. Inddelingen foretoges af sognefogeden under politimesterens tilsyn. Var snedriverne så store, at der var brug for mere arbejdskraft, kunne man tilsige dem, der boede længere væk, men man måtte dog højst gå en mil ud.

I 1858 kom der en ny lov, der fordelte snerydningsarbejdet mellem sognekommuner og amter. Det blev således en kommunal opgave at rydde sogneveje og stier, idet byrden blev lagt på de ejendomme, der havde mest hartkorn og størst assuranceværdi af bygninger, og endvidere lagdes folkeholdet til grund for fordelingen.

Amternes opgave blev da ganske naturligt at klare amtsvejene. Kommunerne kunne i øvrigt bestemme, om rydningen skulle foretages som betalt arbejde eller som naturalarbejde, altså ulønnet. Følgen blev, at man valgte sidstnævnte måde, idet man derved kunne medvirke til at holde kommuneskatten nede.

Maglebrænde kommune havde 4 snekastningsdistrikter med en snefoged i hvert distrikt. Snefogeden udpegedes af kommunen for tre år ad gangen, og alle mænd mellem 25 og 60 år havde pligt til i givet fald at påtage sig hvervet, idet arbejdet dog ikke kunne pålægges tyende.

Som vederlag for arbejdet var snefogeden helt eller delvis fritaget for snekastning, og hans arbejde bestod i at tilsige og tilse det mandskab, der var snekastningspligtig, og som der var behov for i den givne situation.

Man sørgede for, at de største og nødvendigste veje ryddedes først, især veje til mejeri, jernbanestation og sygehus. Endvidere skulle f.eks. postbud, læge og dyrlæge hurtigst muligt kunne komme frem.

I Stangerup havde vi ca. 6 kilometer sognevej, der skulle holdes åben, en ordning, der opretholdtes til hen i 1960'erne. Det var gårdene, der stillede med det meste mandskab. Fra en helgård (50 tdr. land) skulle der møde 2 mand pr. dag, og enkelte husejere var så desuden tilsagt af og til.

I vinteren 1942 var der så meget sne, at trafikken mest måtte foregå ud over markerne. Der var opsat stager med halmviske, der angav, hvor kørselen skulle foregå. Det var under besættelsen, bilerne var klodset op, og befordringsmidlerne var kaner og slæder.

Vi skulle ud på Sørslevvejen først. Når vi så ved aftenstid endte ved Nr. Tåstrup-skiltet, havde vi en streng tur hjem - helt ud til gårdene mellem Stangerup by og skoven, og så kunne vi begynde igen næste morgen efter nattens snefygning.

I den vinter gik der ca. 2 måneder med at rydde sne på kommunevejen, og efterhånden var mandskabet ved at køre træt, men vejene skulle jo ryddes, selv om det ikke var alle mand, der var lige ivrige til at bruge skovlen.

For at få gang i arbejdet gik snefogeden så og målte stykker ud, og mandskabet blev opdelt i hold på to. Hvert hold fik nu et stykke, som de alene havde ansvaret for. Det hjalp, men snefogeden måtte love senere at holde et lille snekastningsgilde i Maglebrænde forsamlingshus.

Snekastningsarbejdet kunne være hårdt, men vi var mange samlet om arbejdet, og når jeg tænker tilbage på de år, synes jeg dog, at der trods alt også var mange glæder ved sliddet.

Hans Jacobsen

DAMPSKIBSSELSKABET STUBBEKØBING'S HISTORIE

Dampskibsselskabet blev stiftet 1. september 1881 af købmand Wulff, købmand Chr. Boas samt færgeriejer Prehn, Grønsund, som de mest aktive. Desuden medvirkede i begyndelse: fabrikant Rasmussen, sparekassedirektør Lindholm, doktor Rostrup, apoteker Bunkeflod og flere andre, der dog senere faldt fra, da aktierne skulle indbetales.

Man lånte de fleste penge i Stubbekøbing og Åstrup Sparekasser, og også Postvæsenet stillede et beløb til rådighed til indkøb af S/S Stubbekøbing, som var bygget hos B & W, der havde meget lidt erfaring med bygning af små skibe. S/S Stubbekøbing kunne kun sejle med 6 knobs fart, hvilket ikke var tilstrækkeligt, da skibet ofte kunne være 3 - 4 timer om at komme fra Masnedsund til Stubbekøbing, især gennem Sortsø. Gab var sejladsen svær. Man forhandlede med B & W om at tage skibet tilbage, men de nægtede dette og tilbød at ændre maskinen, så farten kunne øges til 8 knob, det hjalp nogenlunde og S/S Stubbekøbing kunne holde i næsten 30 år.

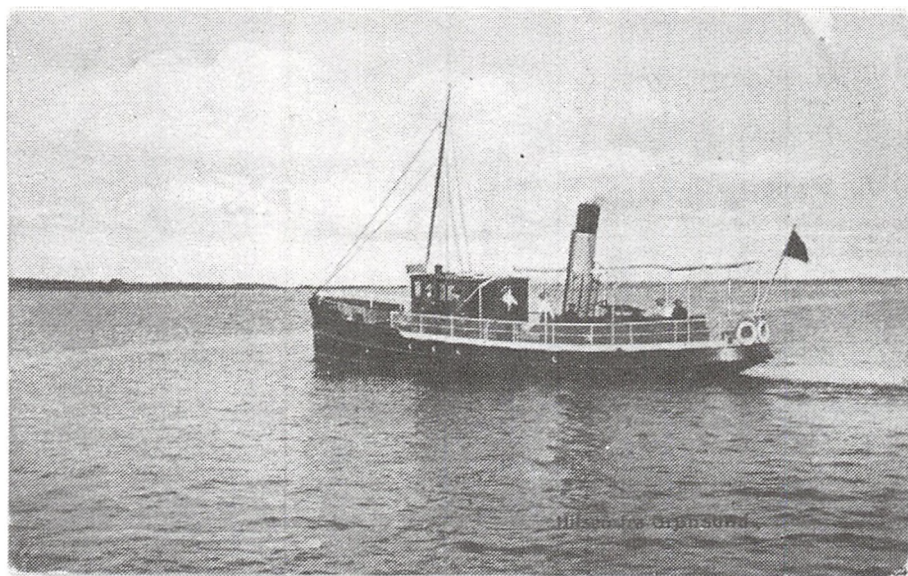
Alle disse begyndervanskeligheder havde kostet mange penge. Kontrakten med Postvæsenet skulle opfyldes, og Dampskibsselskabet måtte køre posten til og fra Nørre Alslev. Skibet blev ført af kaptajn Ole Olsen, som for at spare, garanterede for skibet, således at man kunne sejle uassureret.

Ruten gav stadig underskud, og det var derfor vanskeligt at få indbetalt hele aktiekapitalen, postgodtgørelsen blev dog forøget fra 10.000 kr. til 15.000 kr. årligt, hvilket hjalp noget. Rederiet forhandlede også med Bogø sogneråd om en fast anløbsplads, men der skulle dog først graves en rende fra Strømmen til Lindebroen. Herefter blev damperen "Bogø" med skibsfører Rasmus Hansen anskaffet. Passagertaksten til Bogø var kun 25 øre tur-retur, og de første par år sejlede der kun 5000

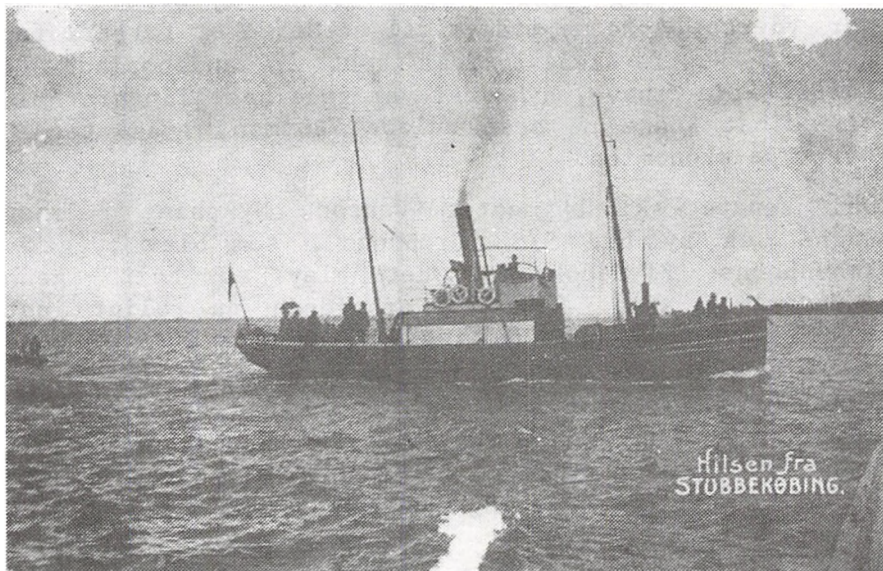
passagerer årlig mellem Stubbekøbing og Bogø, så det var yderst beskedne midler til at drive et færgeri for. Købmand Wulff havde privat købt en anløbsplads ved Hårbølle Hestehave, hvor der var gode besejlingsforhold, og skibet kunne nu også anløbe Vestmøn, hvilket hjalp noget på økonomien.

Den kendte skibsbygmester Benzon, Nykøbing F. havde tegnet en ny båd S/S "Grønsund", som blev bygget af Københavns Flydedok, og det blev et helt igennem fortrinligt skib. Rederiet arbejdede nu roligt indtil 1910 da Stubbekøbing Nykøbing-Nysted banen blev aktuel.

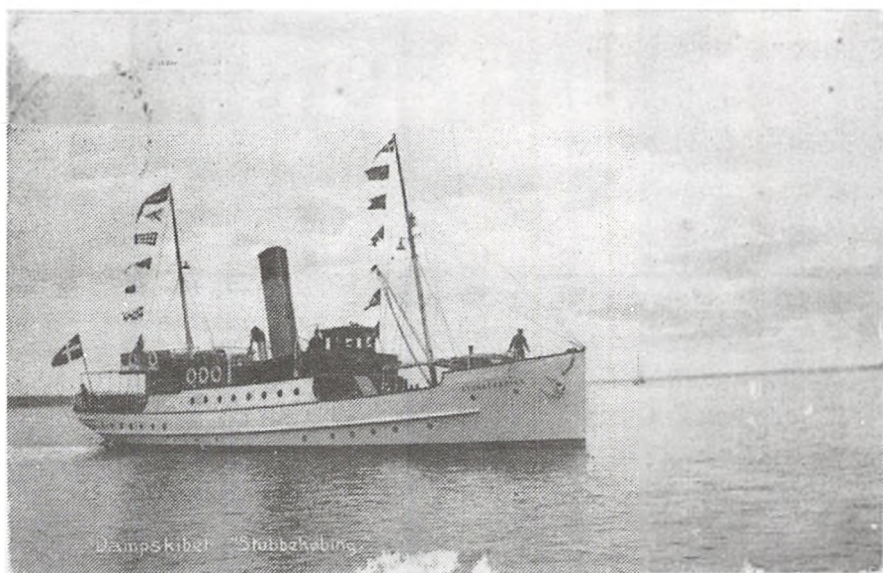
Nu blev "Hvide-Stubbekøbing bygget 1911 på Eriksberg Maskinværksted, og det var en meget elegant, tidssvarende og hurtig båd, der kunne sejle på Masnedsund-ruten på under 1 time, hvilket gav en samlet rejsetid fra København til Stubbekøbing på ca. 3 timer.

s/s "Grønsund"

s/s Hårbølle

s/s " Stubbekøbing"

Også den begyndende bilisme spillede en rolle for rederiet, som havde nogle rimelig gode år. Stubbekøbing havn var så at sige det eneste sted på Lolland-Falster, hvor man kunne komme til Sjælland med sin bil. Men under 1 ste verdenskrig steg kulpriserne til 170 kr. pr. ton, og overskuddet blev til underskud på alle ruter.

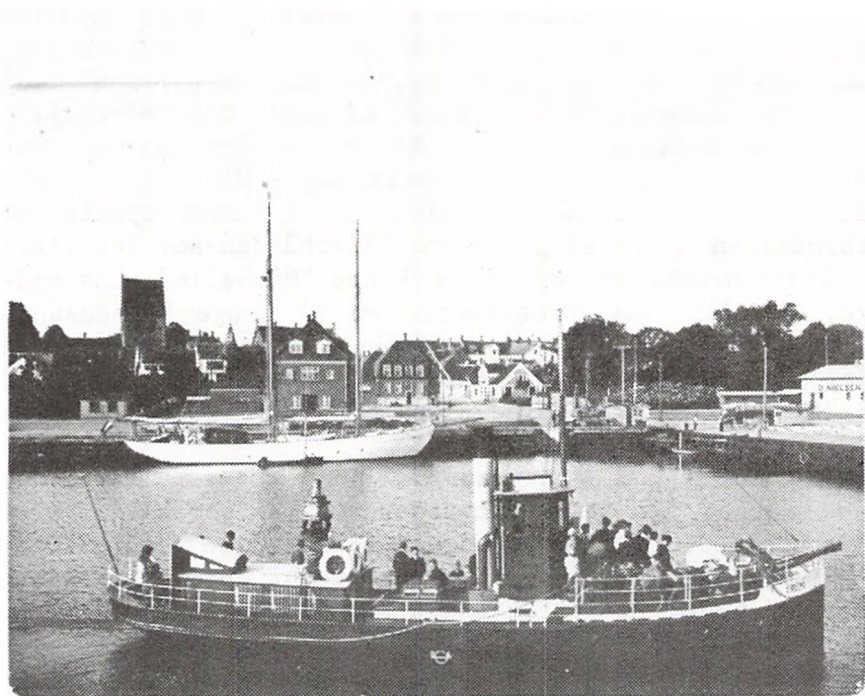
Selskabet var ikke kontraktmæssigt forpligtet til at sejle på Bogø, og man kastede hele interessen over på Møn-ruten, selv om Masnedsund-ruten dengang stadig var det bærende element. Man sejlede med S/S "Grønsund", Men den viste sig snart at være for lille, og i stedet projekterede man med en færge med færgeløjer vest for havnen i Stubbekøbing og med Hårbølle Bro som anløbsbro på Møn, og i 1921 henvendte man sig atter til Bogø Sogneråd angående færgeløjer ved Lindebroen, men sognerådet svarede negativt og man måtte opgive sit færgeprojekt til Bogø. Man solgte S/S "Grønsund" og købte S/S "Hårbølle", der kunne medtage op til 9 biler, og som var et fortrinligt skib til ruten Stubbekøbing - Møn, og den sejlede med en fart på over 10 knob og kunne opretholde forbindelsen i al slags vejr. Efterhånden kom der flere og flere rutebiler, og disse kunne "Hårbølle" ikke medtage, hvilket gav problemer, men så længe Masnedsund-ruten gav overskud, tog rederibestyrelsen det ikke så nøje. Man solgte "Hvide-Stubbekøbing" og købte i stedet S/S "Frigga", rederiets nr. 3 skib.

Disse gode år på Masnedsund fik også ende, da først Gåbense færgen kom igang. Passagerantallet, som havde været på over 25.000 årligt, gik ned til 15.000. Man forsøgte at sætte taksterne ned, men uden resultat. I 1929 købte rederiet Nørre Alslev Rutebils-rute og opgav sejladsen. Færgeriet på Møn og Bogø overgik til Præstø Amt, og under 2. verdenskrig byggede man dæmningen mellem Møn og Bogø og Dronning Alexandrines bro mellem Møn og Sjælland, og på den måde opstod der et større underlag for Stubbekøbing - Bogø færgen, som ved økonomisk støtte fra Amtet, Møns kommune og Stubbekøbing kommune kunne sejle

videre, og forhåbentlig, på trods af Farø-broen, som forbinder det hele, vil den kunne fortsætte i mange år frem, hvilket har stor betydning især turistmæssigt.

Kilde: Fra Stubbekøbing Avis 2/10 - 1935 af købmand Boas.

Erik Mahnfeldt

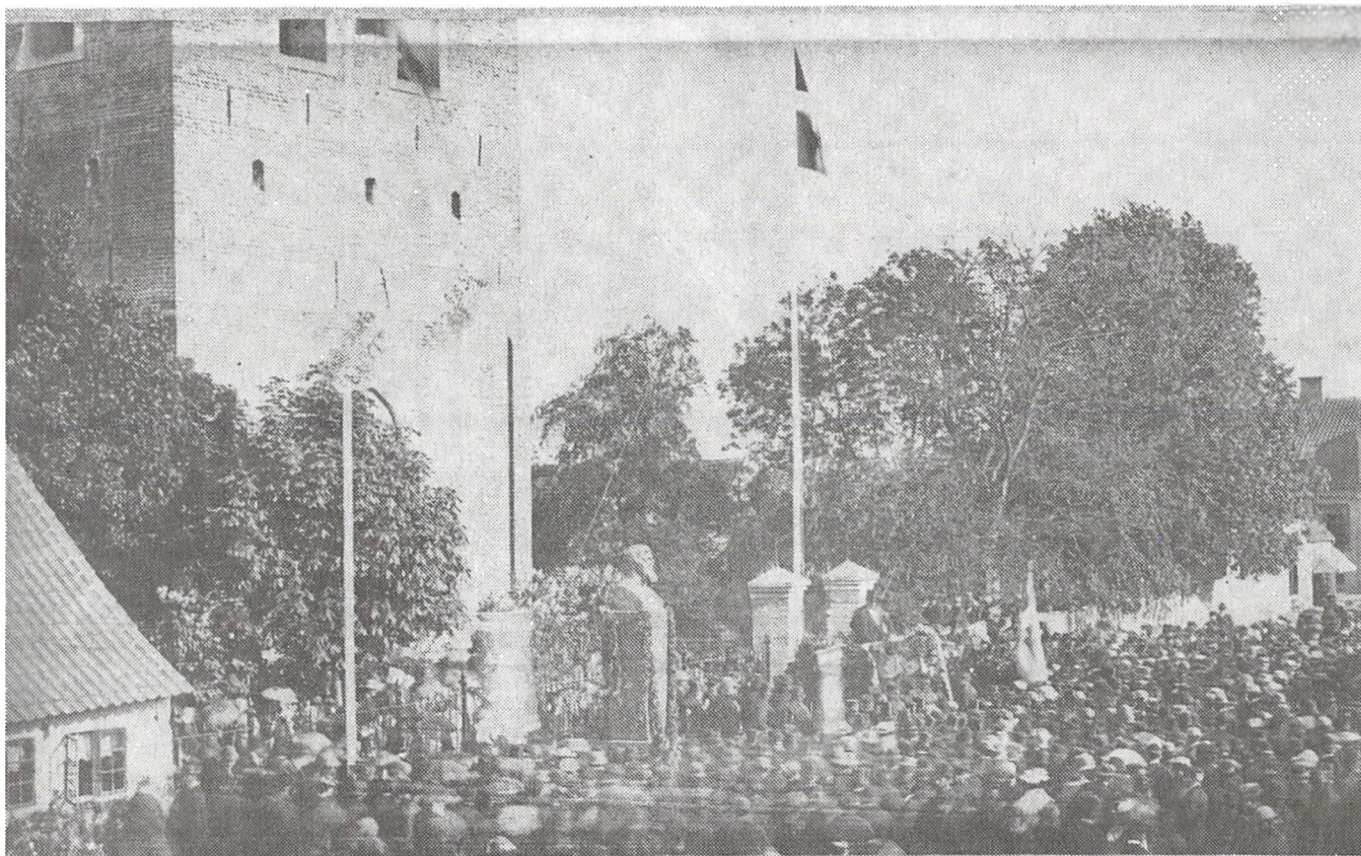
GAMLE FOTOGRAFIER

Som vi lovede i Årsskrift 1990 vil vi også denne gang bringe et lille udvalg af gamle fotografier, som arkivet efterhånden har samlet over 6.000 af, og der kommer heldigvis stadig flere.

Vi har hele samlingen registreret og fotokopier er samlet i ringbind, som alle der besøger arkivet er velkommen til at se

Som vi skrev sidst er det jo kun "smagsprøver" og gengivelsen bliver jo ikke altid perfekt.

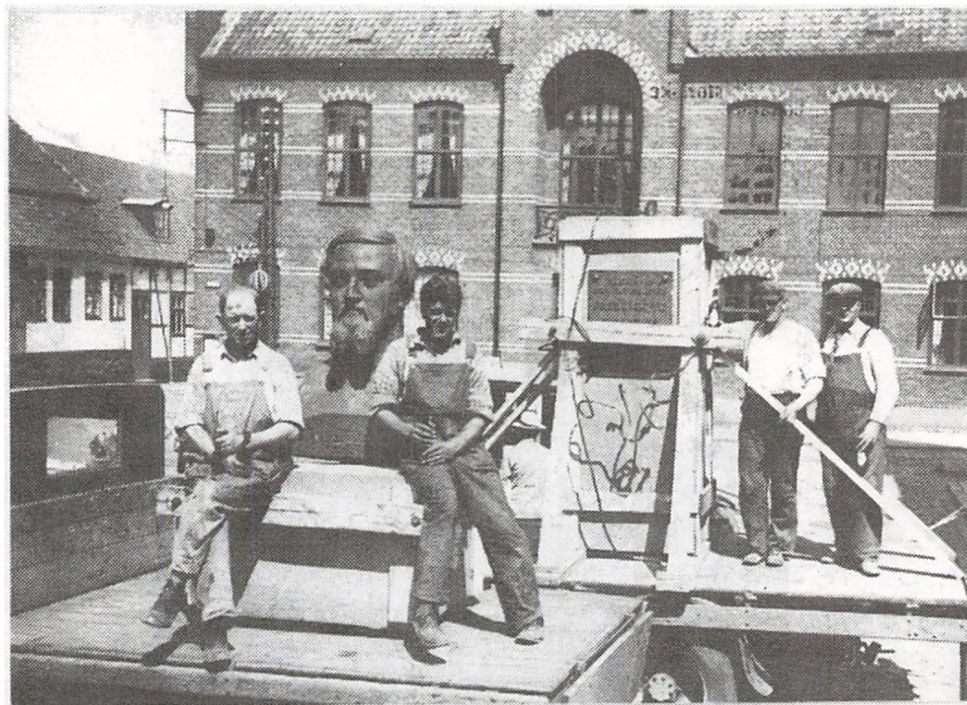
Lokalhistorisk arkiv er altid meget interesseret i gamle fotografier, som kan bidrage til at belyse fortiden, derfor vil vi altid være taknemlig for at få overladt billeder, måske er der nogen i skuffer og skabe som De vil overlade arkivet. Skulle De ikke ønske at skille Dem af med disse gamle minder, vil vi også være glade for at kunne affotografere disse

Frederik den VII opstilles på Torvet 5. juni 1870

Flytning af busten påbegyndes i 1937 til det lille lystanlæg

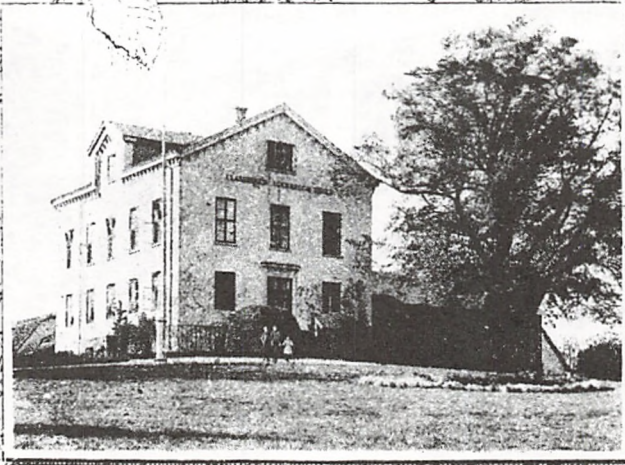

Så flytter Frederik VII atter tilbage på det nyrestaurerede Torv i 1991.

Forstander Albert la Cour og Henriette la Cour,
Næsgård Agerbrugsskole. Fra sølvbrylluppet 1895

Postdilligensen . Kusk: Alfred Jørgensen
ca. 1902

1915. N° 6 : Grønnegade, Blikkenslager Hoffmanns Hus; - N° 4. Fæstemand P. Müllers Hus, nedrevet 1915
og Grønden omkrænket til Hæse for Sporvognsvej for Sl. og Omega, der ejede Huset.
Malt N° 80. Malt N° 79.

Industri & Landbrugsbanken og Freys Hotel

1915. Nr. 32, Vestergade, Købmand H. Lauritzens Guard. Matr. Nr. 5.

Sommerudflugt ved Generalens lysthus

Blikkenslagerværksted i Søndergade 2
ca. 1890. Starten til P. W. Hallengreens Gasmålerfabrik

1914. Nr. 31, 33, 35 Vestergade, + Fortinow, Afdelingens hoved, Tregi Hotel til Huse. M. N. 119.

Personalic

over

afgangne

Eller Mortens ^{Dtt}

udbuaens

fra

Bregninge Kulle

D. 12te Decbr. 1838/

PERSONALIA OVER AFGANGNE

ELLEN MORTENS Dtt,

udbåren fra Bregninge Mølle d. 12 te Decbr. 1838.

Nylig stødte vi en træt gammel Medchristen til Hvile, til den Hvile, som hun trængtes så meget efter, som hun bad Gud så meget om; Herren hørte hendes Bøn, nu vil han aftørre al Gråd af hendes Øjne, og Døden skal ei være mere, ei heller Sorg, ei heller Skrig, ei heller Pine. -

O! I hendes efterladte Kjære; I ville kun græde sagteligen over den Døde, I ville ei tænke på Eders Tab, men glæde Eder, at hun har vundet. - Ja, hun har vundet, hun er nu hos Gud og hos Jesum, hendes Forløser, derom føle vi os alle overbeviste, vi som Kjendte hendes Færd her i Verden, som vidste, at hun gjerne husvalede den Trængendes Nød, at hun gjerne rakte hjælpsom Hånd, hvor hun kunde. -

Hun er nu hos Gud, og hendes Minde velsignes af hendes Efterladte, som hun ved hendes elskelige Væsen blidgjorde Livet, hun velsignes af sine Venner, som hun ofte glædede ved forstandig Tale og ved sit tilfredse muntre Sind, hun velsignes af den fattige, som nu har et velvilligt Hjerte mindre at tye til.-

Hun mindedes Pauli Formaning: Ebr.13, 16" Glemmer ikke at gjøre vel og at meddele; thi sådanne Offere behage Gud vel."

Den salige Afdøde var født d. 14 de og døbt d. 17 de Juli 1781 i Horreby, hvor hendes Fader, Morten Falster, var Møller. - Han var Søn af Degn og Skolelærer Niels Falster i Åstrup og havde, da han havde lært Mølleriet, købt Horreby Mølle, hvor han levede ugibt i 3 År, indtil han givtede sig med Kirstine Hans Datter, en

Datter af Skipper Hans Knudsen i Præstevænge og Enke efter Skipper Hans Snee i Kjøbenhavn, med hvem hun havde levet i Ægteskab i 7 År og avlet 2 de Døttre.

Hendes første Mand døde i sit Kald på Søen, idet han på en Reise fra Vestindien blev dræbt ved et Fald fra Masten. -

Efter hans Død var hun igjen fløttet til sit Fødeland og levede på Anexgården i Åstrup som Enke i 7 År, indtil hun indgik i Ægteskab med Møller Morten Falster. Med ham avlede hun 2 de Sønner og 2 de Døttre, den ene Søn, Hans, døde i Året 1822, og i Dag have vi nedsænket deres Datter Ellen Mortens Datter i Gravens rolige Gemme. -

Hendes Forældre levede i Førstningen i temmelig knappe Kår, men ved Orden og Vindskibelighed bragte de det så vidt, at de så Alderdommen nærme sig under bestandig gladere Udsigter for dem og deres Børn, og skjønt de, da Børnene begyndte at vokse til, nok kunde have Råd til at holde dem hjemme, holdt de, som fornuftige Folk dog for, at det var bedre for deres Børn, at de kom ud til Steder, hvor de kunde lære noget nyttigt og godt.

Derfor lod de også denne deres Datter i hendes 11 de År komme til Forvalter Leth på Corselitze, som havde lovet hendes Fader at sørge for, at hun ei skulde blive forsømt i de Ting, som hun ellers i Skolen skulde lære.

Han tog sig også af hende og underviste hende så vel, at hun ved hendes Confirmation i Kirkeby Kirke blev udmærket af Capellanen Clausen, som en særdeles flink Confirmant.

Efter hendes Confirmation i Året 1795 var hun hjemme hos hendes Forældre, indtil Inspecteur Smith på Corselitze, som af Forvalter Leth havde hørt hende rose for hendes Orden og Blidhed med Børn, forlangte hende af Forældrene til Barnepige for en Sønnesøn, som han havde hos sig.

Her var hun nu som Barnepige i 3 År og siden som Stuepige i 5 År, og erhvervede sig i den Tid hendes Herskabs og hendes Medtjeneres Agtelse og Kjærlighed.

-

Imidlertid ønskede hendes Forældre, som nu ikke havde nogen af de andre Døttre hjemme, at hun skulle drage hjem til dem. 1 År efter at hun var kommet hjem, døde hendes Fader, men hendes Broder Hans bestyrede Møllen ordenlig og godt for Moderen, og Datteren trøstede og hjalp hende ved hendes tiltagende Alderdom.

I Hjemmet opholdt hun sig i 2 År og levede i Kjærlighed og Enighed med Sine. Da var det, at Ungkarl Hans Larsen, Søn af Gårdmand Lars Jensen Jyde i S. Alslev, bad om hendes Hånd og fik den. -

De havde alt længe kjendt hinanden, de vare confirmerede i samme Kirke på samme Dag, de havde engang tjent på Corselitze, hvor han havde været Avlskarl for Forpagter Neergård i 3 1/2 År, han kjendte hendes Orden, Reenlighed og Blidhed, hun kjendte ham som en brav Karl, der forstod sin Dont, var forstandig i Tale og sædelig i Vandel.

Deres Bryllup stod i Året 1805, og hendes Mand blev nu 1/2 År i Horreby og lærte Mølleriet af hendes Broder, derpå købte han Bregninge Mølle, hvor de siden have levet og som troefaste Ægtefolk kjærlig delet Glæden og Sorgen med hverandre.

De vare vel ei fattige, da de kom sammen, men de have dog ved Flid og Orden bestandig formeret deres Velstand, så at de vel ei have havt Næringsssorger, men den afdøde har i mange År havt et svageligt Helbred, og med Sorg har hendes kjærlige Mand bestandig seet hendes Helbred aftage og hendes Legeme svækkes.-

Året efter deres Bryllup velsignede Gud dem med en Søn, som i Dåben er kaldet Morten og som nu, tillige med hendes efterladte Mand er sørgende her tilstede. Denne deres Eneste har de brave Forældre opdraget i Guds frygt og sørget for, at han har lært, hvad han burde. Han blev confirmeret i Året 1820.-

Året 1822 mistede vor Afdøde sin gamle Moder, og som førhen nævnt sin Broder i Horreby, og samme År var hendes Hus også hjemløst med svær Sygdom, idet hendes Mand måtte holde Sengen i 17 Uger, hun selv i 11 og deres Søn i 7 Uger.

I Året 1832 blev Sønnen givet med Pigen Bodil Cathrine Rasmus Datter, Gårdmand Rasmus Sværkes Datter af Tårup, med hvem han alt i et Par År havde været forlovet og i hende fandt de aldrende Forældre en kjærlig Datter og han en elskelig og brav Kone. -

Af dette Ægteskab har de gamle Forældre haft den Glæde at få 2 de Børnebørn, men den 1 ste døde i sit 2 det År og den anden i sin spæde Alder, og den sørgende Moder og Fader og de Gamle, som elskede de Små så højt, fulgte dem med Sorg til Graven og behøvede al den Trøst, som Religionen kan skjænke for at kunne sige med Job: " Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet!" De små vare hos Gud, hvor der ei er Sorg eller Pine, men den elskende Moders Øine fyldtes dog med Tårer så ofte hun tænkte på sit Tab.

Da trøstede den gode Svigermoder hende og opmuntrede hendes af Sorgen nedbøjede Sind, derfor elskede Datteren hende også så såre, og det viiste hun, da hun i hendes sidste kummerfulde Levedage stod hende bi med Trøst og Dåd og ingen Møje skyede for at lette hendes Livsaften.-

8 Dage før Mikkelsdag var hendes Helbred, som længe havde været dårligt, så nedbrudt, at hun måtte søge Sengen, og siden den Tid har hendes Sygdom, som bestod i Brystvattersot, bestandig tiltaget, og hun har lidt

store Smerter, som alle vide, der i hendes Sygdom besøgte hende, men kun leed tålmodig, og når Lidelserne vare svære, da råbte hun til sin Gud, og han har hørt hende, han har taget hende til sig, og hendes kjærlige Ægtefælle og Søn og Datter måe nu erkjende, at hvad Gud gjør er velgjort, og takke Herren, fordi han endte hendes Lidelser.-

Hun døde i Fredags d. 7 de December, og idag har vi lagt hende i det lune Sovekammer, hvori al Lidelse har Ende, men I, som ofte ville tænke på den elskelige Ægtefælle, den kjærlige Moder, I vide, at hvor hun er, skulle I også komme, og når I da skulle gjenforenes med hende, da skulle I aldrig mere adskilles.-

Alle, som her ere tilstede og bevise den Afdødes Minde den sidste Ære, være takket på Familiens Vegne. Hun er vel værd, at vi mindes hende med Veemod og Kjærlighed.-

Da skillede sig aldrig mere ved
 Hilla.
 Altså som for min tilfælde og
 trost den Afdødes Minde den
 sidste Ære, som da det var
 d. 7 de December. I den
 end som I at vi mindes hende
 med Veemod og Kjærlighed.

(1/2)
Personalie

over
afgangen

Hans Larsen

nedbaaren

fra

Brechningskølle

D. 3 die. Teib
1852.

PERSONALIA OVER AFGANGNE

Hans Larsen,
 udbåren fra Bregninge Mølle d. 3. December 1852.

For fåe Øjeblikke siden stirrede endnu de efterladte Venner med våde blikke og vemodigt Sind på den sorte Kiste, som indeslutter den jordiske Deel af vor hedengangne Medchristen.

Nu har Graven lukket sig over den, nu er vor Ven indgangen i sit stille Sovekammer, hvor al Verdens Storme, al Jordens Modgang ei skal nåe ham, hvor han skal slumre blidelig til den Time kommer, i hvilken alle de, som ere i Gravene, skulle høre Guds Søns Røst, og de, som have gjort det gode skulle opståe til Livet; da det forkrænkelige Legeme skal opståe uforkrænkeligt og Skrøbelighed skal omvendes til Kraft.

Og vi som nu have taget den sidste Afsked med en Medbroder, som i lang Tid vandrede ved vor Side, med en Ven, hvis forstandige og velvillige Ord ofte har trøstet, opmuntret og rådet; vi, som ofte have glædet os ved hans venlige Omgang og harmfrie Spøg; vi ville ei ansee ham for tabt, men trøste os ligesom David, da han mistede sin Søn: Han kommer vel ikke mere til os, men vi skulle komme til ham.

Vor Ven og Medchristen, som vi nys have fulgt til hans Hvilested, var Søn af Gårdmand Lars Jensen Jyde og Hustru i Sdr. Alslev Bye, hvor han blev født d. 26. April 1782. - Hans Moder havde af et tidligere Ægteskab en Søn ved Navn Rasmus og denne, vor Afdødes Halvbroder, er alt for mange År siden død i Sdr. Kirkeby, men af Heelsøskende havde han en ældre broder, Jens, som siden fik Faderens Gård, og som forlod det Jordiske i Sommeren 1849, og tvende Søstre:

Ane Else, givt med Gårdmand Hans Bonde i Karleby og for lang Tid siden hensovet tillige med sin Ægtefælle, og Maren, Enke efter Gårdmand Mads Jensen Sdr.

Vedby, som endnu lever hos sin Datter og Svigersøn, til hvem hun har afstået Gården. -

Af sine retsindige og gudfrygtige Forældre blev vor Afdøde opdraget til Arbeidsomhed, Orden, Retskaffenhed og Guds frygt, og han mindedes endnu i sin Alderdom ofte og taledede med sønlig Kjærlighed om den Strenghed, hvormed hans forstandige Fader påsaa, at Sønerne ei deltog i mange af den Tids upassende Forlystelser og advarede dem for Spil, Sviir og andet Uvæsen, som han var Hader af.

Og at denne Opdragelse ei havde være uden Frugt, det kunde vi grant see på vor afdøde Ven, thi han udmærkede sig stedse ved Ædruelighed, Sindighed, Fredsommelighed og lyst til Orden og vandt Manges Venskab ved sit venlige og velvillige Væsen.

-

Efter at han af sine brave Forældre var holdet til Skole i Sdr. Kirkeby, hvor de endog betalte Skolelærer Skovboe for at undervise ham privat, blev han i Året 1795 confirmeret i Sdr. Kirkeby Kirke af Capellanen Hr. Clausen og blev derefter hjemme, hvor han øvedes i alle de Arbejder og Færdigheder, som Landvæsenet udfordrer, indtil han i sit 20 de År blev antaget som Avlskarl af Forpagter Neergård på Corselitze, i hvilken Tjeneste han forblev i 3 1/2 År og erhvervede sig sin Husbonds Tilfredshed ved sin Flid, Troskab og Duelighed.

Her blev han forlovet med Pigen Ellen Mortensdatter, en Datter af Mølleren i Horreby, Morten Falster, og som han i flere År havde kjendt. - De havde nemlig gået til confirmationsundervisning sammen og stadfæstet deres Dåbs Pagt i samme Kirke og på samme Dag, og hun havde siden den Tid bestandig tjent på

Corselitze først hos Forvalter Leth og derpå i 8 År hos Inspektør Smidth. Hun kjendte og agtede ham som en brav og retskaffen Karl, og han elskede hende for hendes Blidhed, Orden og Sædelighed, og i Året 1805 holdt de deres Bryllup, hvorpå de et halvt År opholdt dem hos hendes Moder, som nu var Enke, da Faderen Året i forvejen var død. -

Her på Horreby Mølle lagde vor Afdøde sig efter Mølleriet under sin Konebroders Hans Mortensens Veiledning, hvorpå han i Året 1806 købte Bregninge Mølle, hvor han således har henlevet 46 År af sit Liv. -

I et kjærligt Samliv, hvori de som trofaste Ægtefolk deelte Sorg og Glæde med hinanden, velsignede Herren dem kun med eet Barn, nemlig Sønnen Morten, som med sin kjærlige Hustru her begræder Savnet af en kjærlig Fader, og hvem de brave Forældre samvittighedsfuldt bestræbte sig for at danne til et gudfrygtigt og retskaffent Menneske.

Vel vare disse Ægtefolk, derved, at de ei ganske uformuende kom sammen, og ved deres Flid og Stræbsomhed, hvortil Herren gav sin Velsignelse, sikrede for Næringssorger, men hvor er vel det Menneske, som har været frie for Sorg og Modgang her i Livet?

Endskjønt vor hedengangne Medbroder havde et stærkt og kraftigt Legeme og som oftest kunde glæde sig ved et godt Helbred, så var han dog nogle Gange alvorlig syg, især i 1822, da han måtte holde Sengen i 17 Uger; hans Hustru, som var angrebet af samme Sygdom, måtte ligge i 11 og deres Søn i 7 Uger, og derefter måtte han med tungt Hjerte i en Række af År see på, hvorledes hans kjære Hustrus Helbred blev slettere og slettere, indtil Herren bortkaldte hende fra hans Side d. 7 de December 1838 med en Brystvattersot, som forvoldte hende mange Lidelser.

I Året 1832 var deres Søn indtrådt i Ægteskab med Gårdmand Rasmus Sværkes Datter, Bodil Chatrine Rasmussdatter af Tårup og havde i hende tilført sine Forældre en kjærlig Datter, som blev deres Alderdoms Støtte og Trøst. -

Af dette Ægteskab havde de Gamle den Glæde at see tvende Sønner, men som begge snart, af den Alwise, bortkaldtes fra Verden, så at en Sorg nu opfyldte deres Hjerter, hvis Bitterhed huuslig Fred og indbyrdes Kjærlighed vel formåede at mildne, men som aldrig ganske kunde udelukkes.

År henglede, vor afdøde Ven mistede sin Ægtemage, som vi før have omtalt, hans Søns Helbred var i flere År mådeligt og heller ei hans Sønnekones Sundhed var den bedste, og således besøgte ofte mørke og glædeløse Døgn hans ellers så venlige og lykkelige Hjem, og da så atter Glædens Sol sendte sine Stråler ind i hans Stue, da hans Hjerte blev frydefuldt, og han syntes, at han nu atter havde noget at leve for, da Herren skjænkede ham en Sønnedatter, da var han så nær ved sine Dages Mål, da måtte han, efter Guds urandsagelige Råd forlade det Liv, som atter havde fornyet Værd for ham, men - "Menneskets Tanker ere ikke Herrens Tanker". -

Det var den 7 de i forrige Måned på den Dag, da hans lille Sønnedatter, på hvem hans Øjne altid hvilede med inderlig Glæde og Kjærlighed, frembares til Dåben og blev opkaldt efter hans forudgangne elskede Hustru; på den Dag, da hans Hjerte var stemt til Glæde og Taknemmelighed imod Gud, at den Sygdom angreb ham, som så hurtig skulde nedbryde hans Kraft og styrte ham i Graven.-

I den første Uges Tid var han dog jævnlig oppe, men fra den 14 de November, har han bestandig måttet holde Sengen og udstået store Lidelser; men dog lod Herren ham indtil det Sidste beholde sin fulde Samling, og Så ofte Smerterne dulmede var stedse hans Tanker med Kjærlighed henvendte på den Lille.

Endelig d. 27 de November. Kl. 3 1/2 Eftermiddag kaldte den himmelske Fader ham bort herfra for at gjenforene ham med hans elskede forudgangne Ægtefælle, og om hans Død end længe vil opfylde hans Efterladte med Smerte, så må dog denne mildnes ved Bevidstheden om, at de ved kjærlig Pleie, utrættelig Omhu og betimelig Lægehjælp gjorde, hvad der stod i deres Magt for at hæve hans Sygdom og lindre hans Lidelse.

Det agtbare Følge være på Familiens Vegne takket for den sidste Tjeneste, det har beviist den Afdøde ved at ledsage ham til hans Hvilested. -

Fødselig d. 27de Novbr Kl. 3 1/2
Eftermiddag kaldte den himmelske
Fader ham bort herfra for
at gjenforene ham med hans
elskede forudgangne Ægtefælle
og om hans Død end længe vil op-
fylde hans Efterladte med Smerte,
så må dog denne mildnes ved
Bevidstheden om, at de ved kjærlig Pleie,
utrættelig Omhu og betimelig Læ-
gehjælp gjorde, hvad der stod i deres Magt
for at hæve hans Sygdom og lindre
hans Lidelse. -

Det agtbare Følge være på
Familiens Vegne takket for den sidste
Tjeneste, det har beviist den Afdøde
ved at ledsage ham til hans Hvilested.

STUBBEKØBING BØRNEASYLS TILBLIVELSE

Indvielsen af børneasylet fandt sted den. 3. januar 1866. Men begyndelsen hertil blev allerede gjort i 1862. I oktober 1862 trådte damerne, fru Rostrup, fru Wild og frk. Meding sammen i den hensigt at prøve på at få dannet et asylfond. Man havde opdaget, at der var et stort behov for et børneasyl i Stubbekøbing, som skulle komme de mindre bemidlede beboere til gode ved at tage sig af deres børn og derved aflaste husmødrene i deres arbejde.

Der udsendtes en opfordring til byens borgere om at støtte sagen med et månedligt bidrag på mindst 4 Skilling. Indtil 1. januar 1864 var der indsamlet 583 Rigsdl. 91 Sk., som blev indsat i Stubbekøbing Sparekasse. Agent Benzon skænkede sagen en panteobligation på 800 Rigsdl.

Med disse midler påtænkte de så at lade Asylets virksomhed begynde den 1. februar 1864, og førnævnte damer indbød købmand Boas, dr. Rostrup og pastor Lunddahl til i forening med dem at udgøre Asylets bestyrelse.

Det var imidlertid vanskeligt på det tidspunkt at finde et passende lokale, og krigen 1864 stod for døren, så det var ikke tilrådeligt at påbegynde planerne. Asylsagen måtte desværre skrinlægges for en tid. Men i løbet af 1865 kunne dr. Rostrup og konsul Benzon meddele bestyrelsen, at de for egen regning ville påtage sig at opføre en asylbygning på en parcel af matrikel 48 beliggende på "Barakken", skænket af konsul E. B. Benzon. Navnet "Barakken" stammer fra, at der på den vej, der nu hedder Asylvej, i ældre tider lå nogle træhuse, hvor garnisonen havde til huse.

Endvidere meddelte købmand O.C. Boas, at han ville skænke Asylet inventaret. Med disse midler:

Asylet ejede i kapitaler den 1. december 1865:

1. en panteobligation stor	800 Rd.
2. en sparekassebog på	1150 Rd.
3. kontant beholdning	<u>19 - 2 Sk.</u>

Summa 1969 Rd. 2 Sk.

hvilken sum det anses for ønskeligt at kunne bevare som en rentebærende kapital.

Dernæst er der fra Det Classenske Fideicommis lånt Asylet 50 Rd. årligt i 3 år.

For renterne af kapitalen og disse beløb kunne man tage fat på virksomheden.

I løbet af 1865 lod dr. Rostrup og konsul Benzon for egen regning opføre en asylbygning, som kunne stå færdig til at åbne sine døre for børnene.

Som en følge af denne utrættelige virksomhed for sagen fra damernes side og disse store gaver har bestyrelsen nu kunnet vælge en asylbestyrerinde og indbyde forældrene til at sende deres børn på Asylet; 20 børn var allerede indskrevet.

Indvielsen af børneasylet fandt sted den 3. januar 1866 på en højtidelig måde. Efter at et lille kor havde sunget en til lejligheden passende salme, holdt pastor Lunddahl en kort tale, hvori han især belyste, hvilken stor nytte børneasylet var for borgerne i Stubbekøbing, især for den fattigste del af befolkningen, hvor forældrene der, var på arbejde, kunne sende deres børn hen til et luftigt og varmt lokale, hvor de samtidig kunne blive vænnet til orden og lære noget nyttigt i stedet for, som det ofte var tilfældet, at være overladt til sig selv, hvorved den første spire lagdes til legemlige og moralske onder.

I nogle velvalgte ord takkede han direktionen for initiativet til virksomheden, idet han håbede, at den ikke fremover ville blive træt, og han henvendte sig til bestyrerinden, madam Jensen, om at hun, der ikke alene havde været en god opdragerinde for sine egne børn, også ville være det for andres børn og i enhver henseende ville våge over de små.

Derefter gav han en historisk beretning om Asyllets tilblivelse. Pastor Lunddahl sluttede sin tale med at minde den del af befolkningen, som havde deltaget i 4-skillingsubskriptionen, om ikke at drage deres hjælpende hånd tilbage og i øvrigt anbefale Asylet til understøttelse efter evne og vilje, da det imidlertid ikke er sikkert, at Asylet kan holdes i gang for mindre midler.

Herefter sluttede man højtideligheden med at afsynge en sang, som var blevet forfattet i dagens anledning.

TREK FRA ASYLETS HISTORIE

For en bestyrerinde kunne det nok være en risikofyldt og ansvarsfuld hverdag at skulle tage sig af så mange små børn. Hun gik altid under navnet "Asylmutter", men den benævnelse blev hun aldrig vred over, det er slet ikke noget skældsord.

I dagbogen ført fra 1866 står der navne på ca. 30 børn; der var flere søskendepar iblandt. Man modtog børnene

fra 2-årsalderen og op til 5 år. Asylbørnene blev aldrig glemt, f.eks, blev der ofte fra bageren bragt kager og andet godt til Asylet.

Snedkermester Aksel Jensen er et af de ældste nulevende asylbørn og kan fortælle om juletræsfesten fra årene omkring 1900. Det var jo bestyrelsens damer, der var drivkraften i arbejdet for at få lavet et smukt juletræ med mange kræmmerhuse fyldt med godter, som blev hængt på juletræet. Så gik børnene rundt om træet med hinanden i hånden.

Der blev altid sunget "Her komme Jesus dine små". Derefter blev der drukket chokolade, og man legede lege, som man dengang kendte til. Til allersidst fik man udleveret et kræmmerhus fra juletræet. Det var en stor højtidelig oplevelse for børnene at se et juletræ dengang; man havde i mange hjem slet ikke råd til et juletræ i årene omkring 1900.

I 1918 udbrød "den spanske syge" i landet, men modsat næsten alle andre sygdomme kan det spores fra dagbøgerne, at denne alvorlige sygdom sjældent ramte børn i den alder.

Der var strenge regler ang. Asylets sundhedsmæssige forhold. Fra Sundhedsstyrelsen modtog man vejledning om, hvordan man skulle forholde sig ang. renlighed, udluftning m.m. i asylstuen.

Den 17. juni 1925 havde man fra overinspektionen fra opdragelseshjemmene besøgt Asylet og fik ved den lejlighed oplyst, at Asylet ikke fik nogen statsunderstøttelse, samt at bestyrerinden kun var lønnet med et vederlag af 360 kr. årligt foruden bolig, lys og brændsel.

Børneantallet i årenes løb svingede stærkt. Der kunne godt være op til 50 børn at passe, det var især; når roetiden satte ind, at der var et meget stort behov for forældrene at få deres børn sendt på Asylet. Asylmor, Thora Andersen, havde familieskab til en elev fra Stubbekøbing skole, han hed Kay. Ofte bad hun ham kikke ind i Asylet, så fik hun ham til at synge for børnene. Det var en dejlig oplevelse for dem.

Den Kay er den senere så kendte operettesanger og skuespiller Kay Abrahamsen, som vi alle husker og holdt meget af at høre på. Han havde dengang sit hjem hos kaptajn Nielsen og hustru i Grønnegade.

Der var også dengang noget, der hed "fridage" for asylbørnene, f.eks. på Kong Chr. d. 10. s fødselsdag den 26. september men da Dronning Alexandrines fødselsdag jo faldt på juleaftensdag, skulle børnene ikke "snydes" de fik i stedet deres fridag på Valdemarsdag den 15. juni. Ligeledes fik man fri bl.a. på markedsdage og dyrskuedage.

Børneantallet i Stubbekøbing Asyl var steget betydeligt i årenes løb, så bestyrelsen måtte meddele, at Asylet stod over for en meget nødvendig udvidelse af lokalerne. Hertil havde man regnet ud, at man behøvede en sum af 1500 kr. I anledning af købmand Wulff og frues sølvbryllup den 6. januar 1910 modtog Asylet en meget betydelig gave på 1000 kr. Gaven var ganske særlig velkommen, sa Asylet trængte til en nødvendig ombygning.

Asylets bestyrelse bekendtgjorde, at man stadig manglede ca. 500 kr. og at man ikke var i stand til af sine egne midler at overkomme dette beløb. Det vil sikkert erkendes af enhver. Den 19. marts 1910 gav tømrermester A. Holm et tilbud til ombygningen. Det ville i alt andrage sig til 1250 kr. Men ved forskellig hjælp fik Asylet sin tiltrængte udvidelse. Det Classenske Fideicommiss kunne pr. 10/1 - 1914 meddele, at man for årene 1914 - 15 - 16 ville bevilge Asylet en understøttelse på 100 kr. årligt.

EN KÆRLIG ASYLMODER GENNEM 25 ÅR

1. oktober 1927 skulle man ansætte en ny "asylmoder". Det ville ikke blive let at finde en afløser med så stor kærlighed og tålmodighed, som den nuværende "asylmoder" har lagt for dagen. Der råder sikkert kun én mening om det arbejde, der nu afsluttes - nemlig, at har nogen moder med tryghed kunnet give sit barn fra sig, mens hun gik på arbejde, så var det hos Thora Andersen. Hun sang for børnene, legede med dem, talte formanende til dem, alt med en mine, der kun kan være udtryk for et kærligt og trofast hjerte. Byens borgere skylder hende meget, og de mange, der gennem de 25 år har haft besøgt Asylet, vil i løndom - og måske også på anden vis - sige tak for hendes gerning.

Så er man nået frem til, hvor Stubbekøbing Børneasyl kan fejre sin 75 års fødselsdag den 3. januar 1941. Det var også vanskelige tider dengang under og efter krigen 1864, hvor de 3 damer var drivkraften i arbejdet for at få asylplanen ført igennem. Det var jo allerede i 1862, at damerne fik sat en indsamling i gang til et asylfond. Indsamlingen gik langsomt, og da det

syntes at have lange udsigter med sagens gennemførelse, fik fru Rostrup sin mand, doktor Rostrup, og en broder, konsul Benzon, til for egen regning at opføre og skænke den daværende asylbygning, der er beliggende på Asylvej til støtte for de mindrebemidlede af befolkningen.

1907.

Indkøbt.

Lr. Ø

Lidning fra det kgl. danske Sidskammer for 1907.	100. 00.
do. fra Slæbtekyllingens Kjørskrone for 1907.	50. 00.
Jarntør fra Amundsen R. Nielsen i St. Sæters.	64. 00.
do. fra Adolphsen J. Nielsen i Lillekøbenhavn.	160. 00.
do. fra Amundsen R. Nielsen.	20. 00.
do. fra Amundsen R. Nielsen.	20. 00.
do. af Mini Mikkelson Løgst.	14. 00.
do. af Frø. J. Røsting Løgst.	7. 00.
do. af Slæbtekyllingens Kjørskrone.	66. 11.
do. af Slæbtekyllingens Kjørskrone.	3. 23.

Udført.

I alt: 504. 34.

Udførelsespræmieskrone Amundsen	360. 00
Jarntør i Sæters.	20. 00
Jarntør i Sæters for Gulv og Bænk 20.06. 1907. April og Juli 1907.	15. 00
Amundsen	16. 40
Slæbte fra Amundsen R. Nielsen i Sæters.	8. 60
Amundsen i Sæters	2. 60
Grund af Jørgen	3. 41
Løb af Løb	42. 10.
1 Sæters og 1 Sæters i Sæters	25. 00.
Løst. Gulvklud o. f. 41.	7. 53
Jarntør fra Sæters Løst.	33. 80.
Jarntør af Sæters i Sæters 1906.	3. 00.
Udførelse for Sæters.	9. 25.
2 Sæters	8. 00.
for Sæters	6. 00
Jarntør af Sæters af Sæters.	6. 90.
Løst af 1/2 Sæters. Sæters 1. Jan. - Marts 07.	1. 00.
Amundsen.	10.
Jarntør i Sæters.	2. 40.
Sæters til Jarntør.	1. 00.

I alt: 572. 09

29	Christine Thorsen	2	Olav Thorsen Skjold	42. No. 1866	
30	Hansens Nielsen	4½	Kate Thorsen Skjold	21. No. 1867	Mar. 1867
31	Martin Thorsen Nielsen	2½	-----	Jul. 1866	Jul. 1867
32	Peter Thorsen Thorsen	2	Peter Thorsen Thorsen	Jul. 1866	4. Juli 1868
28	Mathias Larsen Christ. Nord. Havn	3	Peter Thorsen Skjold	Jul. 1866	Mar. 1869
33	Petersen Thorsen Thorsen	3.	Jørgen Thorsen Skjold	Jul. 1866	Jan. 1866
34	Larsen Thorsen Thorsen	4.	Olav Thorsen	Decbr. 1866	Januar 1869
35	Lars Peter Thorsen Thorsen	5	Lars Thorsen Thorsen	Jan. 1866	Mar. 1868
36	Thorsen Thorsen Thorsen	3	-----	--	
37	Thorsen Thorsen Thorsen	5	Lars Thorsen Thorsen	Jan. 1866	Decbr. 1868
38	Lars Thorsen	1	Lars Thorsen	Jul. 1866	Decbr. 1868
39	Kate Thorsen Thorsen	4	Peter Thorsen Thorsen	Jul. 1867	Sept. 1868
40	Thorsen Thorsen	4	Lars Thorsen	Jan. 1867	4. Juli 1867
41	Carl Thorsen Thorsen	2	Olav Thorsen Thorsen	Jan. 1867	
42	Carl Thorsen Thorsen	3	Thorsen Thorsen	Jul. 1867	Mar. 1867
43	Carl Thorsen Thorsen	5	-----	Jan. 1867	Decbr. 1868
44	Larsen Thorsen Thorsen	2	Olav Thorsen Skjold	Jan. 1867	
45	Thorsen Thorsen Thorsen	2½	Thorsen Thorsen Thorsen	Jul. 1867	Jul. 1867
46	Thorsen Thorsen Thorsen	2½	Thorsen Thorsen Thorsen	Jul. 1867	
47	Thorsen Thorsen Thorsen	2	Thorsen Thorsen Thorsen	Jul. 1867	Jan. 1867
48	Thorsen Thorsen	3	Thorsen Thorsen Thorsen	Jul. 1867	

Børneasylet var dengang i 1866 ikke nogen kommunal institution i den forstand f.eks. som Fattiggården. Først i 1876 fik asylet skøde som selvejende institution, som stadigvæk drives ved hjælp af renterne af forskellige gaver og legater, som i tidens løb er skænket til det, suppleret med et lille årligt tilskud fra kommunen.

I årenes løb har børnetallet været meget varierende. Her på fødselsdagen er der ca. en halv snes børn samlet på Asylet under fru Laurine Smiths gode og omsorgsfulde ledelse. Indtil 1906 - til deres død - var dr. Rostrup og frue de ledende i asylbestyrelsen. I alt har Asylet i de 75 år været ledet af 6 forskellige bestyrerinder. Man må heller ikke glemme, at der har været flere trofaste medhjælpere, der i tidens løb har gjort et godt stykke arbejde for sagen. Bestyrelsen har vedtaget at markere jubilæet ved en festlig sammenkomst i asylbygningen. Her vil alle de gamle asylbørn blive indbudt.

To af de ældste "asylbørn" fra 1866, brødrene Edvard og Anders Kepp, 80 og 75 år, var til stede og kunne deltage i aftenes festligheder.

Omkring årene 1943 - 44 overtog Stubbekøbing kommune ejendommen, og Heidi Lund Larsen fik ledelsen som bestyrerinde og gjorde et stort og dygtigt stykke arbejde for Asylet indtil 1981, hvor Stubbekøbing Børnhave

flyttede til nye og moderne lokaler på Præstemarken 7 og kunne i år 1991 fejre 10 års fødselsdag. I den anledning kunne man holde åbent hus fra kl. 10 til ca. 16.30.

Elverkroen har købt asylbygningen og restaureret lokaler og hus på en smuk måde, som nu fungerer som selskabslokaler.

Ulla Jensen.

PUBLIKUMS FÆRDEN I SKOVEN:

En forordning fra 1859

Da der ofte forekommer ildesindede ytringer, der kan egne sig til at forvirre begreberne om, hvorledes det forholder sig med publikums adgang til Fideicommissets i en samlet strækning af over 2 mile fortløbne skove, meddeles herved til samtlige skovbetjentes efterretning følgende:

I. Til de igennem Fideicommissets skovdistrikt førende veje, der for tiden er optagne på regulativet over sognets offentlige biveje, må der fremdeles som hidtil åbnes al den lovlige adgang, som flyder deraf og af bemeldte veje, der fra Bønved, Bregninge og Tunnerup skovlede er strandveje for de derhen hørende ejere, og vejen fra Moseby skovled tillige forbindelsesvej imellem Hesnæs by og den øvrige del af sognet, - uden at det dog derfor på nogen måde må tåles, at denne lovlige adgang skulde misbruges til anden uberettiget adgang til Fideicommissets privat tilhørende skov-arealer.

II. Berettiget adgang til disse skov-arealer have - foruden øvrigheden på embedsvegne - kun de, der melde sig for skovfogeden med qviteret auktionsregning for skoveffekter, eller på anden måde bevisliggør sit lovlige ærinde.

III. Da publikums adgang til at gøre lystture i Fideicommissets skove ikke bærer på nogen lovlig ret, men kun på en godvillig indrømmelse af Fideicommissets betjente, / hvilket der er dem, der er nær ved at forglemme / er det deraf en selvfølge, at de af Fideicommisset ansatte og ansvarshavende betjente lige over for fornævnte publikum er at betragte som berettiget såvel til at knytte bemeldte adgang til sådanne betingelser og indskrænkninger, som de ifølge deres ansvar anser for nødvendige, som og til i indtrædende nødstilfælde aldeles at nægte bemeldte adgang.

IV. Da det er mig magtpåliggende fuldstændig at forstås, og da jeg af en 30 årig erfaring ved, at jeg ikke har at befrygte nogen myndighedsmisbrug af skovbetjentene, tilføjes hermed, at skulle jeg af nogen skovbesøgende nogensinde modtage klage over nogen skovbetjent i sådan anledning, vil jeg anse det for min pligt, såvidt som kun muligt at give skovbetjenten medhold, af den bestemte grund, at god ordens overholdelse i skovdistriktet er for mig det væsentlige og publikums fornøjelse - i sammenligning hermed - en biting.

Jeg er overbevist om, at den veltænkende og villige del af publikum ikke vil gøre skovbetjentene opfyldelsen af den dem i så henseende påliggende pligt vanskeligere eller brydefuldere, end den i og for sig er og må være.

Corselitze godsbestyrelse d. 2. aug. 1858.

P. H. Classen.

Til afgangne skovrider Rosenstads Enke må vi anmode Dem om at udbetale:

1. Den afdødes løn og emulomenter indtil udløbet af april kvartal d. å. og derunder beregnet 1/4 af procenterne af skovauktionerne for året 1859-60.

2. I årlig pension 300 rd. fra 1. juli d. å. at regne med 75 rd. ved hvert kvartals udgang.

3. I understøttelse til døttrene Wilhelmine og Augusta 50 rd. hver, ligeledes fra 1. juli d. å. at regne indtil de have fyldt det 18 de år, med 12 rd. 3 sp. kvartaliter til hver.

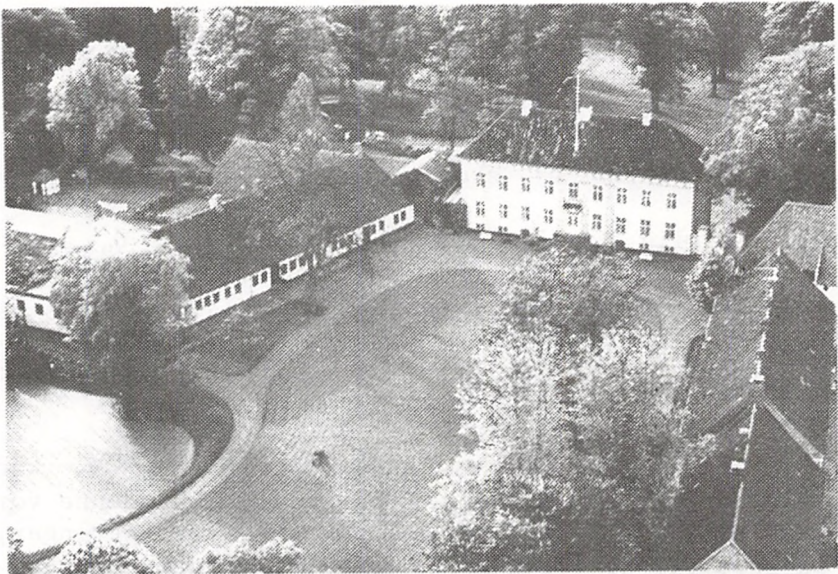
Ovennævnte pension og understøttelse m. v. kan således som anført, under påberåbelse af denne vor skrivelse samt imod fremlæggelse af qvitteringer, passere til udgift i Deres aflæggende regnskaber.

I regnskabet for indeværende år bliver at afgive oplysning om, i hvad år samt under hvilken dato fornævnte pigebørn er fødte.

Endvidere tilmeldes hr. forvalteren til fornøden underretning og iagttagelse, at det er tilladt enken at beholde skovridergården med alt tilliggende og med samme deputater af græsning, høslet og brændsel samt halvdelen af det havredeputat, som den afdøde oppebar indtil 31. decb. 1860, imod indtil den tid at give den constituerede skovrider fri station for sig og sin hest - Deputatet af sædekorn og det halve havredeputat bortfalder altså fra 1. juli d. å. at regne - samt fra 1. januar 1861 at regne afbenyttelsen af det af Tack forhen beboede hus med tilliggende 3 tdr. land.

København og Corselitze i Direktionen for det Classenske Fideicommiss d. 17. november 1859.

P. H. Classen A. Haxthausen F. Tillisch E. Scheel

Frits V. Larsen, pns..skovf.

NEDKASTNING VED VALNÆS DEN 25. MARTS 1945

Gruppen blev alarmeret pr Telefon Kl. 18.45 af V. Holm til H. Rasmussen, der skulde melde sig hos Arkitekt Olsen til nærmere Ordre.

H. Rasmussen fik Besked paa at samle Gruppen og afvente nærmere Ordre efter Radioudsendelsen Kl 21, hvori Særmeldingen skulde være igen for at være gyldig. Hvis der kom Besked om at køre Kl. 21, skulde Gruppen køre til Majeriet "Fremtidshaab" i Ø. Kippinge, hvor der vilde være to Mand, der vilde afgive Kendingsord, naar vi passerede, og ved at svare paa dette vilde vi modtage nærmere Ordre.

Det lykkedes H. Rasmussen at komme i Forbindelse med G. Hauschildt og Gruppeføreren S. Holm, der maatte hentes i Biografen, Gruppens fjerde Medlem var syg.

Klokken 21.01 kom Ordren om at køre, og Gruppen begav sig straks af Sted mod Ø. Kippinge over Nr. Alslev. Gruppens Udrustning, som var anskaffet privat under store Vanskeligheder bestod af to Pistoler og Rasmussens gamle Tromlerevolver, som det var lykkedes at skaffe Ammunition til ude paa Slagtehuset.

Ved udkørslen fra Byen var der tyske Poster paa Alslevvej, Verner Jørgensen fra 1. Deling blev stoppet, og imedens Tyskerne spurgte Jørgensen, hvor han skulde hen o.s.v., kørte to af hans Folk forbi med henholdsvis Maskinpistol og Partisanriffel under Frakkerne. Vi havde aftalt i Gruppen, at hvis vi paa Hen - eller Tilbagevejen skulde blive stoppet af en tysk Patrulje, og de vilde visitere, skulde der skydes øjeblikkelig.

Ved Ankomsten til Ø. Kippinge stod der godt nok to Mand ved Mejeriet - men de sagde ikke noget, vi kørte forbi og vendte tilbage igen, og nu afgav de Kendingsord, som vi besvarede, og vi fik derefter Besked paa at køre lidt ned ad Vejen og afvente nærmere Ordre.

Ventetiden blev benyttet til at lappe S. Holms Cykel. Efter ca. et Kvarter kom der flere Folk, vi fortsatte, og mellem V. Kippinge og Vaalse blev vi delt i to Hold, hvoraf det ene skulde køre over Vaalse og det andet ned til Stranden og fortsætte langs denne til Valnæs. Uheldigvis kom vi med paa det Hold, der skulde langs Stranden, her gik vi 3 - 4 km over Eng, Sump og nypløjet Jord og over utallige Pigtraadshegn og vandfyldte Grøfter, H. Rasmussen udtalte at Turen her var værre end den værste Stropetur ved Hæren.

Omsider naaede vi Valnæs, hvor vi fik Besked paa at køre ned i Skoven og vente, her anbragte vi Cyklerne i en Grantykning og fik saa Besked paa at fortsætte ind i Skoven til et Vejkryds, hvor vi vilde træffe den første Vagtpost.

Vi fandt hurtig Posten og blev derfra sendt ned til selve Nedkastningspladsen, en Eng, der laa i Udkanten af Skoven ned til Stranden, da vi ankom, var Markeringslysene tændt paa Pladsen.

Klokken var nu blevet ca, 23.45, og vi benyttede Lejligheden til at spise og ryge. Der ankom ved denne tid et Enspænderkøretøj til Borttransporten af Containerne.

Vi hørte, at der blev blæst Alarmitilstand i Vordingborg, og samtidig hørtes Motorstøj, der blev kraftigere og kraftigere, og pludselig dukkede en stor graa Maskine op over Træerne i den nordlige Udkant af Pladsen i meget lav Højde, og idet den passerede Pladsen, tændtes Lysene i Vingespidserne.

Maskinen blev nu borte i kort Tid og dukkede igen op over Trætoppene i den sydøstlige Kant af Pladsen. Vi stod lige i Udkanten af Skoven under et Træ for rigtig at se, naar Maskinen aabnede Bombelugerne og kastede sine Containers, pludselig svævede der tre store Tromler lige over os og ud til Siden to.

S. Holm og Rasmussen løb rundt om Træet, idet de stadig kiggede op for at se, paa hvilken Side af Træet Tromlerne vilde falde, Hauschildt løb væk fra Træet, og alt imens lød en Knagen og Bragen fremkaldt af de Containers, der ramte Trætoppene.

Den ene Container blev hængende i Træet, hvorom Holm og Rasmussen løb, den anden faldt tre m fra Træet og den tredje i et Træ ca. fem m borte.

Samtidig med at dette foregik, kastede Maskinen de resterende 19 Containers ude paa Pladsen, og endnu medens vi havde Opmærksomheden henvendt paa de Containers, der faldt i Træerne, lød der en Eksplosion ude fra Pladsen, derefter en Række Skud ligesom Maskingeværtsalver, og vi saa en Ildøjle slaa til Vejrs ude paa Pladsen.

Da vi hørte Skuddene, var vor første Tanke, at vi trods de udstillede Vagtposter var blevet overrasket af Tyskerne, og at disse nu skød paa Maskinen og Folkene, der passede Markeringslysene.

Det viste sig imidlertid, at det var en af Faldskærmene, der ikke havde virket, og ved det voldsomme Sammenstød med Jorden eksploderede Containerens Indhold, der bestod af Haandgranater, Denotører til disse samt Pistoler og Ammunition. og eksplosionerne ophørte, løb et Par Mand hen og dækkede Baalet med en fugtig Faldskærm.

Vi blev nu sat til at rulle Faldskærmene sammen og samle Containerne - de laa spredt paa ca. 3-4 m og læsse dem paa Enspænderkøretøjet, der nu var kørt ud paa Pladsen.

Da vi havde faaet læsset Vognen, sank Hjulene i den bløde Engbund, og ved det stærke Træk for at faa den fri Knækkede Hammeltøjet. Vi måtte spænde Hesten fra, og en Mand, der var huskendt, red op til Valnæs og "laante" en stor Vogn og to Heste.

Imedens der blev hentet ny Vogn og Heste, læssede vi Tromlerne paa Enspændervognen og kørte dem op til Vejen ved Haandkraft.

Da den anden Vogn ankom, blev Enspændervognen bundet bag i, og af tre Gange fik vi kørt de 24 Containers op til Grantykningen, hvor de blev slæbt ind og dækket med Grangrene.

Klokken 5.30 var Arbejdet tilendebragt, det var nu højlys Dag, og Lederen af Aktionen meddelte os, at vi selv maate foretage de nødvendige Sikkerhedsforanstaltninger paa Hjemvejen, da Tyskerne, hver Gang der havde været lavtgaende Maskiner om Natten, sendte Patruljer ud paa Vejene.

Hjemturen forløb imidlertid glat, og Klokken ca. 7 var vi i Stubbekøbing igen.

I Aktionen deltog følgende fra Stubbekøbing:

Arkitekt Olsen, Assistent V. Holm, Bagersvend Frandsen, Gårdejer Langkilde, Mekaniker V. Jørgensen, Mekaniker Carl Bonde, ekspedient H. Christiansen, Ekspedient G. Bang Nielsen, Skrædder Svend Poulsen, Mekaniker Reinholdt Petersen, Maskinarbejder Svend Holm, Maskinarbejder H. Rasmussen, Cykelhandler G. Rasmussen og uddeler G. Hauschildt, iøvrigt deltog Grupper fra Eskilstrup, Orehoved, Valnæs og Næsgaard, ialt ca. 30 Mand.

FRA EN IKKE SÅ FJERN FORTID

Som det i en artikel af skovfoged Thyge Andersen før har været beskrevet i skovbrugsbladet, blev der i efteråret 1988 taget initiativ til oprettelsen af et magasin til opbevaring af gamle skovbrugsredskaber i en tidligere og fredet hestestald ved Corselitze gods på Falster.

I de forløbne to år er det lykkedes at indsamle ca. 700 effekter til dette magasin, og omend en del af disse er gengangere, er der dog nu et pænt udsnit af skovbrugsredskaber, som har været benyttet fra før begyndelsen af dette århundrede og op til dato.

Selv har jeg været med til at opbygge dette "museum" og i de forløbne par år sammen med andre tilbragt en del timer med at indsamle, istandsætte og bestemme disse forskellige redskaber.

Det kan vel ikke undgås, at man under et sådant arbejde med vemod må erkende at være så gammel, at kun få af disse redskaber, som nu er museums-genstande, var ude af brug, da min elevårgang i 1939 - 40 begyndte i skoven.

Langt de fleste af samlingens redskaber er først gået af brug succesivt gennem de sidste 50 år.

Når der i de par år, magasinet har eksisteret, har vist sig at være så stor interesse for dette, som tilfældet har været (i 1990 havde vi, omend der kun åbnes ved særlige lejligheder, 4800 gæster) især blandt folk med tilknytning til land - og skovbrug, men også blandt mange andre, er den tanke nær, at det måske kan interessere de yngre årgange, hvad der blev udrettet med disse håndsæve, hakker, spader, kraner m.m. og hvor mange, der var beskæf-

tiget dermed på en dengang større skovpart f.eks. min egen på 750 ha.

Da jeg i 1953 blev skovfoged på Corselitze Østerskov, var der den første vinter beskæftiget 26 mand + 4 køremænd og efterfølgende sommer 16 mand + 3 køremænd.

På det tidspunkt var krigs - og pligthugster overstået og skovbruget igen kommet i "smult vande"

De løse arbejdere blev normalt afskediget, når plantningen var overstået om foråret, og kom så igen, når bøgeskovningen begyndte til november.

Hugsten var tilrettelagt således, at bøgeskovningen foregik i vinterhalvåret og ege-og nåletræsskovningen om sommeren.

Grunden til, at egeskovningen foregik i sommerhalvåret, var den, at såvel under krigen som flere år derefter foretoges afbarkning af egene, og denne bark, som brugtes til garvning af huder, solgtes til forskellige garvere.

Og hvad var da alle disse mennesker beskæftiget med omtalte år, og hvorledes var lønnings - og salgspriser i 1953.

Skovningen var i 1953-54 på 6700 m³ fordelt således:
 Bøg 4670 m³, Eg 330 m³, Løv 100 m³ og Nåletræ 1600 m³.

SKOVNING

Effektfordeling Gennemsnitspris pr. Salgspris pr.

Løvtræ: Enhed: Enhed:

1560 m ³ kævler og sveller	5.53 kr. kæv.	125. -	
sv. 60. 1640 rm snitg. og gulvtræ	7.00 -		45.
- kr. 3480 rm brænde	7.00 -		27.
- 137 bkr. ris og stænger	11.00 -		40. -

Nåletræ:

250 m ³ tømmer	6.32 -	80. - -	
1120 bkr. lægter a 1.00 m ³	9.20 -		45. - -
238 bkr. stager a 0.50	- 10.00 -		25. - -
50 rm snitgavn	6.50 -		30. - -
20 rm stødbrende			

Gennemsnitsfortjenesten var ved skovning pr. time
 3.13 kr, og der brugtes 19.310 timer til de 6700
 m³ eller 2.88 tim. pr. m³.

Herudover brugtes af timer, som blev konteret på
 skovning: Sortering af snitgavn, gulvtræ og brænde

801 timer

Opstamning i gran til hugst 667 -

Opkapning af lærk, eg m.m. 329 -

Opslåning af stød	155 -
Opmåling	46 -
<u>Ialt</u>	<u>21.308 timer</u>

Kulturarbejde

Gravning af plantehuller	56.616 stk a. 0.09 kr.
Plantning af f.sk. planter	181.896 - - 0.04 -
Stiksåning af agern	6.285 - - 0.083
Rivning af fræsede riller	28.823 m - 0.025
Opsætning af hegn	6.150 - - 0.16 -
Lugning af riller	16.050 - - 0.10 -

Timefordeling på kulturarbejder:

Gravning og plantning	2761 timer.
Såning	72 -
Rivning af riller	169 -
Lugning af riller	596 -
Hegnarbejde	984 -
Oprømning på kulturarealerne	3015 -
Slåning i kulturer	596 -
Udrensning	1657 -
Musebekæmpelse	161 -
Kørsel m. fræser	481 timer
Tjørn, caprif. m.m.	<u>663 -</u>
Ialt kultur	11.155 timer

De 3-4 køremænd var udover udkørsel og kørsel med træ til distriktets savværk beskæftiget med vejbygning og alt andet forefaldende kørselsarbejde.

Udkørslen foregik på akkord med eget køretøj og heste.

Prisen pr. rm. til vej var 2.00 kr.

Prisen pr. m³ til vej var 4.00 -

Timelønnen for køremænd med vogn og 2 heste var 5.00 kr.

Den almindelige arbejdertimeløn var 2.55 kr, for kørsel med fræser, sortering og udrensning gaves tillæg.

Det skal lige nævnes, at i 1939 var timelønnen 0.88 kr, og elevlønnen 45 kr.

De samlede indtægter ved træsalget var i 1953-54. 376.830 kr.

På skovparten var udover skovfogeden en fast aflønnet assistent.

Min løn var det første år 9.600 kr. + fri bolig og 27 rm. brænde.

Herudover arbejde på andre konti:

Planteskolearbejde	496 timer
Vejarbejde	229 -
Overkørsler	82 -
Oprensning af grøfter	1999 -
Slåning af vejrabatter	212 -
Flytning med redskaber	64 -
Pyntegrønt	52 -
Forskelligt	500 -
Jagt	166 -
Ialt timeforbrug:	<u>36.337 timer</u>

Det er vel naturligt, at når man i 1991 betragter disse tal vel finder, at meget unødigt arbejde blev udført og mange unødige penge givet ud. Det er måske også muligt, men ser jeg i dag på den skov, vi den gang havde muligheder for at lave og på en stor del af den, der senere er frembragt - ja, da er det ikke mine tidligste år som skovdyrker, der forstyrrer min nattesøvn.

Frits V. Larsen

pns. skovf.

Hesnes Arnevejnge. Ud kørsel af egekvæder 1911

ROKKEDREJEREN I STUBBEKØBING

For kort tid siden modtog Lokalhistorisk Arkiv en spændende gave, nemlig en mini-model af en spinderok drejet i elfenben, kun 9 cm høj fra Magdalene Mortensen, datter af kunstdrejer Mortensen.

Det gav anledning til at gå tilbage i historien om Rokkedrejer, som var en nær ven af kunstdrejer Mortensen, og som faktisk blev verdensberømt, da han leverede en halv snes spinderokker til Gandhi i Indien.

Rokkedrejer, som er identisk med drejermester Alfred Olsen, stammer fra sømandsøen Bogø, hvor han blev født i 1867. Profession som drejer lærte Alfred Olsen hos kunst-og trædrejer Vilh. Jacobsen i Stubbekøbing, og senere tog han arbejde som svend i Nykøbing F.

Den 1. april 1890 åbnede drejer Olsen sit eget værksted i daværende købmand Ilsteds ejendom og boede i Søndergade 22. Han startede med en produktion af skibsrat til store og små både, og hans rat blev leveret til skibsværfterne i København, Odense, Nakskov og Køge, og hans rat er kommet verden rundt med de største skibe.

Udover skibsrat lavede han mange andre ting, bl.a. piber, stokke og lampetter og lysekroner i træ, han har f.eks. lavet alle lysekroner til Freys hotel.

Men det, der gjorde hans navn landskendt, var nok spinderokkene til Gandhi. Drejermester Alf. Olsen kom i kontakt med direktør August Hansen i Kalkuttafirmaet Birla Broth,s som var personlig ven med Gandhi. August Hansen var iøvrigt søn af tidligere gartner Hansen, Næsgård.

Drejer Alfred Olsen

Drejer Olsen boede i Søndergade, første lave hus til venstre.

Under samtaler drøftede direktør Hansen med Gandhi Indiens selvforsyning med klædevarer, og her omtalte August Hansen de danske spinderokke, som i mange år havde været i brug i Danmark, hvor man selv spandt sit garn.

Gandhi blev vældig interesseret, og ganske naturligt blev det drejermester Alfred Olsen, som fik de første leverancer, da direktør Hansen jo kendte Olsen fra sin hjemegn. Det blev altså hans rokke, der blev forbillede for de mange tusinde spinderokke, der efterhånden snurrede i Indien.

Drejermester Olsen drev sin forretning i en menneskealder og opnåede at fejre 50 års mesterjubilæum. Han var et agtet medlem af Håndværkerforeningen og sad en overgang i bestyrelsen. I over 40 år var han snefoged, og i 1914 var han med til at stifte den radikale forening i Stubbekøbing. Han døde den 7. Maj 1944 i en alder af 77 år.

Da Alfred Olsen havde været snefoged i 35 år, blev der holdt en lille fest for ham, og i den anledning blev der skrevet en vise til ære for ham, der meget morsomt fortæller hans virke. Den lyder:

Sneen daler, tøer, forgaar
og nu i fem og tredive Aar,
du har i Sneen pløjet.
Om Sneen kom i Flokke ned,
Naar blot du vaded'rundt i Sne,
saa var du velfornøjet.

Det er lidt mærkeligt at se
- skønt undertiden det kan ske
om Sommeren det sne kan. -
At jubilere midt i Høst -
For os det være maa en Trøst,
du er en haardfør Snemand.

Med Øreklapper, Stok, Kavaj,
du gav dig trøstig ud paa vej;
den var ej altid mag'lig
du samlet fik en lille Flok
og fik dem til at kaste op,
Tit flere Gange daglig.

Gaa altid paa med godt Humør,
gaa løs paa Sneen før den tøer,
det skorter ej paa Viljen.
De bedste Ønsker dig i Dag
med venlig Hilsen sendes fra
Kollega i Brasilien.

Naar Sneen føg hen over Jord
udsletted Vej og hvert et Spor,
du hanked' op i Luffen.
Trods store Driver ej du drev,
om du og Vejen skuffet blev,
du hængte ej med Skuffen.

Du trodser Vejr og Vind og Blæst,
lad Vinden gaa fra Øst til Vest,
lad Sneen Jorden feje.
Du er som Vinden ej i Ro.
I passer sammen godt I to,
I stadigvæk vil dreje.

Til daglig passer du din Dont,
derhjemme gaar du stille rundt
blandt Piberør og Stokke.
Dog fik du Gandhi Rokken bragt,
hvormed han mente Englands Magt
han kunde grundig rokke.

Stubbekøbing Avis 9/5 1944 m.m.

DAGLIGLIV PÅ LILLE JERNBANESTATION I
TREDIVERNE

Efter min konfirmation kom jeg straks ud at tjene. Skolegangen havde været i syv år, hvilket var almindeligt den gang.

Min første plads var hos mine forældres naboer, og da jeg havde været der i 1 1/2 år, ville jeg prøve noget nyt, og søgte pladsen på Åstrup station i nærheden af Stubbekøbing. Det var på Stubbekøbing - Nykøbing Nystedbanen, som desværre blev nedlagt for en del år siden.

Stationen var for lille til, at der kunne ansættes en stationsforstander. Man ansatte derfor et ægtepar, som ikke havde nogen særlig uddannelse, men begge arbejdede, på stationen. Da jeg blev fæstet i 1935 var det hos Anna og Christian Hansen som begge var i tresserne.

Stillingsbetegnelsen var "stationsmester". Jeg blev spurgt om jeg kunne udfylde fragtbreve, anvisninger, o.l. Det kunne jeg svare ja til, vi havde haft undervisning i skolen. Så blev jeg fæstet. Lønnen var 20 eller 25 kr. om måneden plus kost og logi.

Der var hyggeligt på stationen. Fra ventesalen kom man ind på et kontor, som også blev brugt som dagligstue. Derfra kom man ind i spisestuen. Derudover var der køkken, spisekammer og kælderrum. På 1. sal var der tre værelser, det ene meget lille "pige-kammeret". Om formiddagen gjorde jeg rent, der skulle vaskes gulve hver dag, der færdedes mange mennesker. Mange kom med pakker, der skulle sendes til familie og venner, især op imod jul, når der blev sendt "slagtepakker".

Anna passede som regel stationsarbejdet om formiddagen, jeg lavede mad, som vi spiste klokken tolv. En gang

om måneden vaskede vi storvask, der kom en vaskekone og jeg hjalp til. Tøjet blev skyllet i et stort kar, som stod ude i det fri, og på vinterdage med streng frost, frøs tøjet, inden vi fik det op.

Christian havde en lille fragtbil og han hentede smørdritler på Åstrup mejeri, de blev stillet i pakhuset og derfra videresendt. Der var mange andre forsendelser, der skulle skrives fragtbreve og lignende. Et kornmagasin var der også, og der kom hele ladninger af foderstoffer med toget.

Der var pragtfulde togførere og konduktører, runde gemytlige Madsen, Hansen, Petersen, Kristensen og flere andre. Når de var tørre i halsen, havde vi en aftale om, at de kunne få øl til deres mad. En pilsner kostede 31 øre, de stærke, dem med "sølvetiketter", kostede 33 øre. Det var om at være på pletten, når toget standsede. Rakte togføreren tre fingre i vejret på venstre hånd, skulle han have tre pilsnere, var det højre hånd, gjalt det de stærke. Jeg lærte hurtigt at løbe i kælderen efter øl, og så gemte man dem selvfølgelig under forklædet. Hvad øjet ikke så, havde hjertet ikke ondt af.

Togvognen blev kørt ud på et sidespor, og der blev lavet en "vejbro" over til kornmagasinet. Vi stillede bukke op, på disse blev der lagt plader. Når denne bro var stillet op, fik vi gang i sækkevognene og kørte på disse de tunge sække over på magasinet. Jeg var meget glad for at hjælpe Christian med alt forefaldende arbejde, der var liv og glæde, hvor han færdes. Når kornet så var i hus, kom bønder og arbejdere og købte det til kreaturer og høns.

Anna og Christian tog ofte i byen for at spille kort sammen med folk som boede på gårdene i nærheden af stationen. Så passede jeg stationen, modtog meldinger fra de andre stationer på strækningen. Det skete jo, at et tog skulle ind på et andet spor, hvis togene mødtes i Åstrup. Den gang foregik alt i et roligt tempo, der var tid til at se, om alt fungerede. Når signalet skulle sættes, måtte man ud. I dag er det vel kun et tryk på en knap.

For mig var togrejsen på hele strækningen frirejse "et frynsegode". Ofte sad jeg i første parket og sludrede med føreren.

Eftersom der kun var en tjenestepige til hjælp, var der en del regnskab sidst på måneden. Da Anna ikke var begejstret for dette arbejde, hjalp jeg Christian et par dage, hvor jeg så var fri for de huslige pligter, og maden blev serveret, "dejligt at være kontor pige". Når et arbejde var tilendebragt, brugte Christian altid denne vending: "Det var det, det andet er til at dippe fisk i", vist nok en tilkendegivelse for, at arbejdet var i orden. Efter et par dage med regnskab nød vi at komme i haven for at luge, o.s.v.

Christian havde en hobby, han byggede radioer. Også til dette ville han gerne have hjælp. Vinterdage, når der var blus på kakkellovnen, lå vi begge på knæ og jeg rakte ham de forskellige ting, der skulle loddes. Det var meget spændende at være med til at se det færdige resultat, at høre tonerne fra æteren.

Gulvet på kontoret skulle lakeres. Det blev gjort sent om aftenen efter sidste togafgang, men jeg var ung og regnede ikke dette arbejde for særlig besværligt.

Så var der roetiden, hvilken fryd. Da var der liv på stationen. Bønder og karle kom kørende med hestekøretøjer, hvor vognene var fyldt med sukkerroer, som skulle sendes videre til sukkerfabrikken i Nykøbing. Hver gård fik tildelt en togvogn, de blev så mærket, og der fulgte fragtbrev med. En mærkelig stilhed, når roekampagnen midt i december var slut.

Om vinteren gik jeg til madlavning en gang om ugen. Så vidt jeg husker, var vi 16 piger, som var delt i fire hold. Vi skiftedes til at lave forret, efterret og dessert og bagning. Når man var på bageholdet, medbragte man ingredienserne til kagen, og vi fik det færdige produkt med hjem. Vi var unge og var selvfølgelig ikke så øvede i at bage fine kager, men stolte var vi, når vi opnåede et fint resultat.

I nærheden af stationen er der en lille skov. En gang hver sommer blev der lagt et dansegulv inde i skoven. Det var jo skønt, når der skete lidt udover det sædvanlige. Man dansede gerne gulvet til, aftenen før det "store skovbal", og der var feststemning.

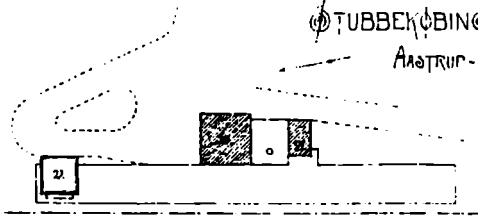
Medens jeg tjente på stationen, købte Anna og Christian et hus i Åstrup og de talte om, at de snart ville flytte, derfor rejste jeg efter et dejligt år. Min yngre søster på 14 år overtog pladsen, men det varede ikke længe. Stationsmesteren forlod stationen, men inden da satte de huset i Åstrup by i stand. Det blev så hendes opgave at hjælpe med dette. Efter 1/2 år søgte hun ny plads, da der ikke var brug for pige i det nye hjem.

Der er gået mange år, og jeg har nu rundet de 70 år.

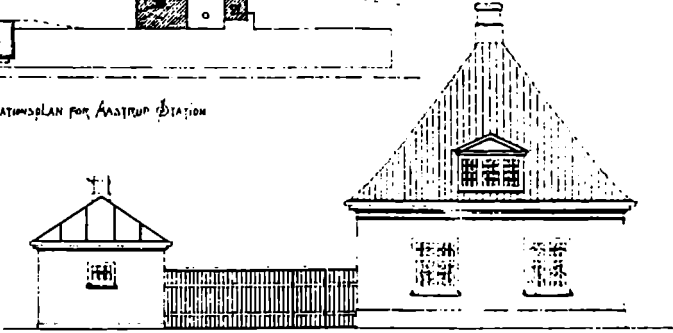
Inga Rasmussen.

1-1000 1/200
D. 2. 21

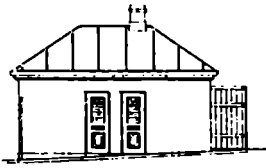
ØTUBBEKØBING - NYKØBING - NYSTED - BANEN
AARTRUP - ØDRE ØRØLEV ØTATIONER OG KJØTTIN

ØTATIONSPLAN FOR AARTRUP ØTATION

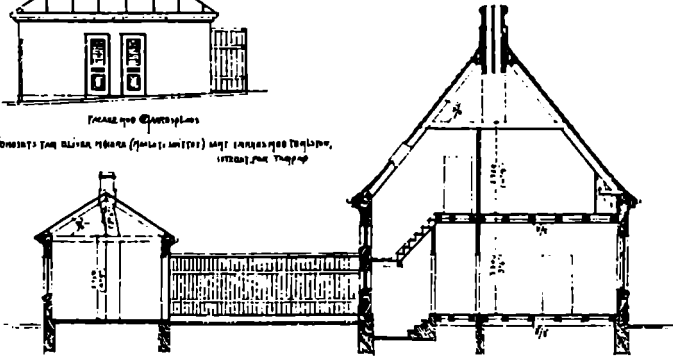

FASADE PÅ VEJEN

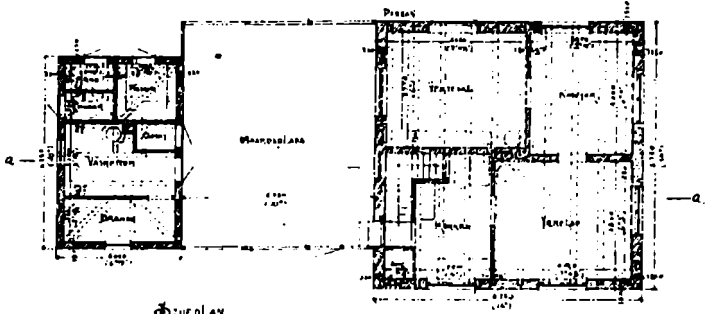

FASADE PÅ ØTATIONSPLANEN

Ø. ØBENØRSTEN PÅ ØLØVET PÅ ØRØLEV (ØRØLEV, ØRØLEV) ØG ØRØLEV PÅ ØRØLEV, ØRØLEV PÅ ØRØLEV

ØMIT Ø-Ø

ØRØLEVPLAN

ÅRSBERETNING 1990 - 1991

Igen i år kan vi i Lokalhistorisk forening se tilbage på et roligt og stabilt arbejdsår.

Medlemsskaren vokser støt. Det er en glæde hver gang vi kan skrive et nyt medlemskort. Vi er nu ca. 200 medlemmer og har stadig plads til flere.

Jeg vil kort gennemgå hvad foreningen har arrangeret i det forløbende år.

Februar: Generalforsamling.

Marts: Indtryk fra en rejse til Kina V/ Kristine Asser Hansen.

Maj: Besøg i Idestrup Kirke. Pastor Anita Djurås fortalte og viste rundt. Mange har udtrykt glæde over den aften.

Juni: Tur med Naturformidler Sven Thorsen. Vi sa Generalens Lysthus, Begravelsespladsen, samt det nye stykke Naturlandbrug ved Halskov Vænge.

September: Kurt Henriksen. De allieredes krigsgrave ved Svinø Kirke.

November: Rune Balle fortalte om Færøerne og viste billeder derfra.

Januar: Hans Erik Løjmand kaldte sit foredrag: Min Hjemegn. Et strejftog gennem fortiden.

Foreningen har modtaget økonomisk støtte fra Det Clas-senske Fideicommiss 2000,00 kr. og fra Spare og lånekassen for Åstrup Sogn og omegns Mindelegat 5000,00 kr.

Disse penge er sammen med støtte-beløbene vi modtog i 1990 henlagt til køb af læseapparat til microfilm.

Udgivelsen af årsskrift er en stor opgave, både økonomisk og arbejdsmæssigt.

Arbejdsmæssigt er det Erik Mahnfeldt og Kai Vestergård der trækker det store læs.

Tak for jeres store indsats. Vi mener at udgivelsen af årsskriftet er en meget vigtig opgave. Det hjælper at huske ting og begivenheder fra vores område, som ellers ville blive glemt.

Tak til Erik Mahnfeldt for godt samarbejde.

Tak til Biblioteket for gode forhold.

Det er vort håb at medlemmerne også i det kommende år vil være en positiv støtte for foreningen.

For Lokalhistorisk forening.

Kristine Asser Hansen.

ÅRSBERETNING 1991

Arbejdsgruppen bag Lokalhistorisk Arkiv er udvidet med 3 yngre medarbejdere, som frivilligt går helhjetet ind i arbejdet, nemlig: Tove Jørgensen, Vibeke Ravn-Mortensen og Bent Lund Jørgensen, hvilket er første skridt til et kommende generationsskifte, vi byder dem alle tre velkommen til arbejdet.

Vi har i år haft to udstillinger på Biblioteket, først "Stubbekøbing havns historie" og i maj 1991 en udstilling med dele af afdøde Bent Koch's store samling af Glud & Marstrands blå køkkenemalje samt dele af den store vægtsamling, som kulturudvalget har erhvervet for ca. et år siden. Planen med denne sidste udstilling var at danne grundlag for et kommende egns-museum. Arbejdet påbegyndtes af 3 medlemmer af arbejdsgruppen, men er nu helt overtaget af støtteforeningen "Egnsmuseets venner". Vi vil gerne bruge denne lejlighed, til at opfordre alle læsere af dette årsskrift til at støtte dette initiativ og melde sig ind i den ny støtteforening gennem kassereren Kai Vestergaard Madsen.

Preben Strauss, som arbejder med glasnegativerne fra afdøde fotograf Poul Jensen, er nu kommet langt med fremkaldelsen af aftryk efter disse, ca. halvdelen er færdige og registreret på sædvanlig vis og indgår i arkivets store billedsamling.

Arkivet har atter fået en fuldtidsmedarbejder for de kommende 7 måneder, nemlig Else Marie Petersen, som vi har et fortrinligt samarbejde med, og som yder et værdifuldt arbejde til gavn for Arkivet.

Også i dette år har Arkivet været fint besøgt og vi har kunne hjælpe mange interesserede med oplysninger fra fortiden. Vi vil fortsat meget gerne stadig modtage arkivalier som gamle fotografier, protokoller, foreningsarkiver, lydbånd, film m.m. Arkivet registrerer og opbevarer alt af interesse for eftertiden.

Også en stor tak for det gode samarbejde med Lokalhistorisk Forening, ikke mindst med udgivelsen af disse årsskrifter, som var umulig uden foreningens støtte

Tak til Stubbekøbing Bibliotek for godt og positivt samarbejde.

Til slut en stor tak til hele arbejdsgruppen som beredvilligt yder en flot indsats på helt frivilligt basis

Erik Mahnfeldt
leder af Lokalhistorisk arkiv for Stubbekøbing kommun.

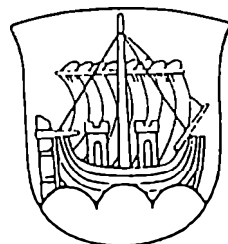
DU ER ALTID VELKOMMEN I LOKALHISTORISK ARKIV -
hvad enten du vil bidrage til arkivet eller søge oplysninger herfra.

Biblioteket
Dosseringen 3
Stubbekøbing

53 84 15 29

onsdag
torsdag

kl. 10 - 13
kl. 17 - 19

Støt Lokalhistorisk arbejde -

bliv medlem af

LOKALHISTORISK FORENING

for Stubbekobing kommune
årligt kontingent: kr. 40,-

Nærmere hos:

Kristine Asser Hansen	53 84 40 12
Hans Jacobsen	53 84 41 97
Eli Jensen	53 84 51 42
Ulla Jensen	53 84 13 83
K. Vestergaard Madsen	53 84 23 86

eller

på Lokalhistorisk Arkiv
Biblioteket
Dosseringen 3
Stubbekobing

53 84 15 29

onsdag	kl. 10 - 13
torsdag	kl. 17 - 19

